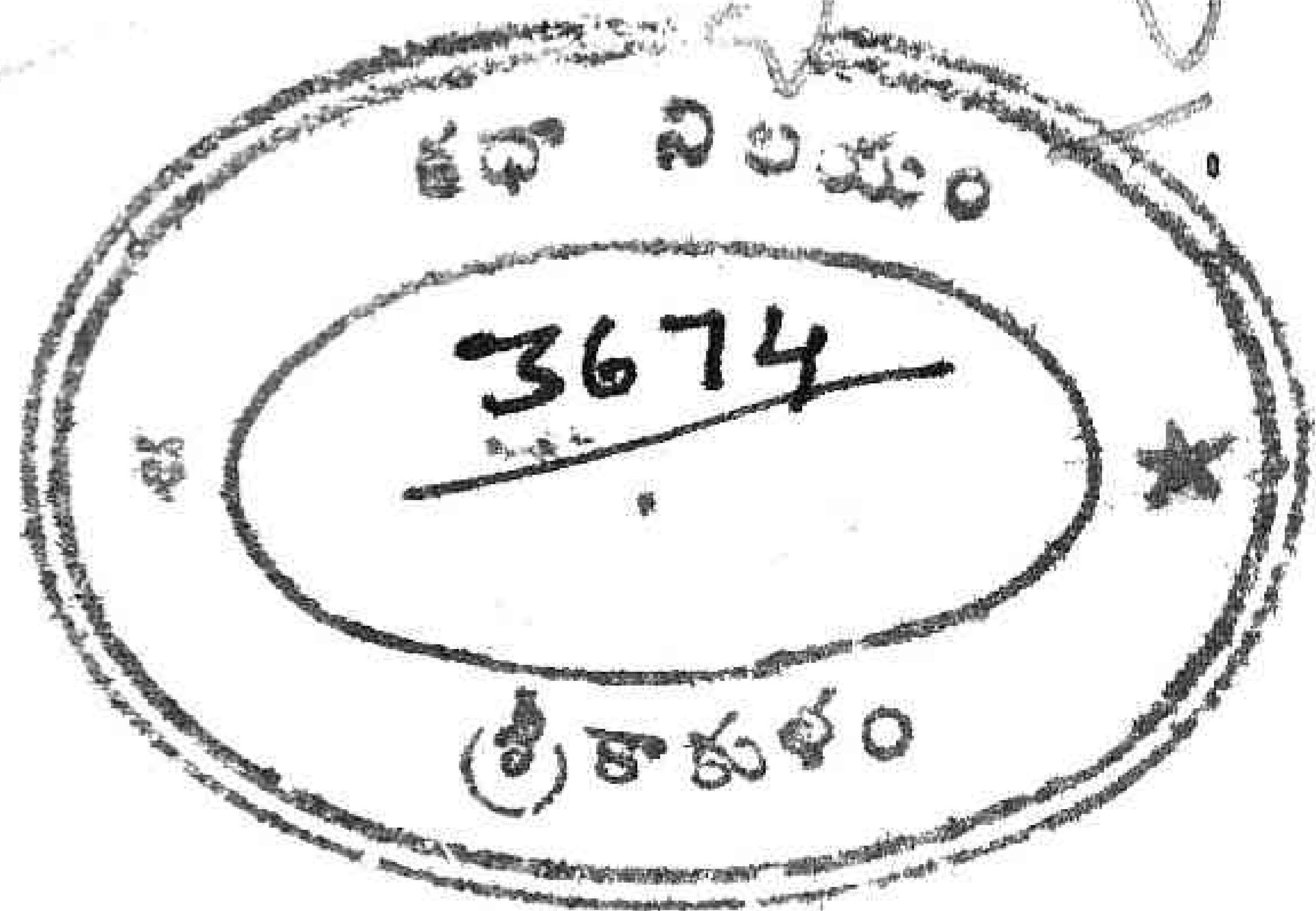
నర్తకోకిల

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి

మత్తకోకిల

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి

విమర్శనార్థము

ఆదర్శ గ్రంథమండలి, విజయవాడ.

ఆదర్శ ప్రచురణ
తొలికూర్పు
ఏప్రిల్ 1960

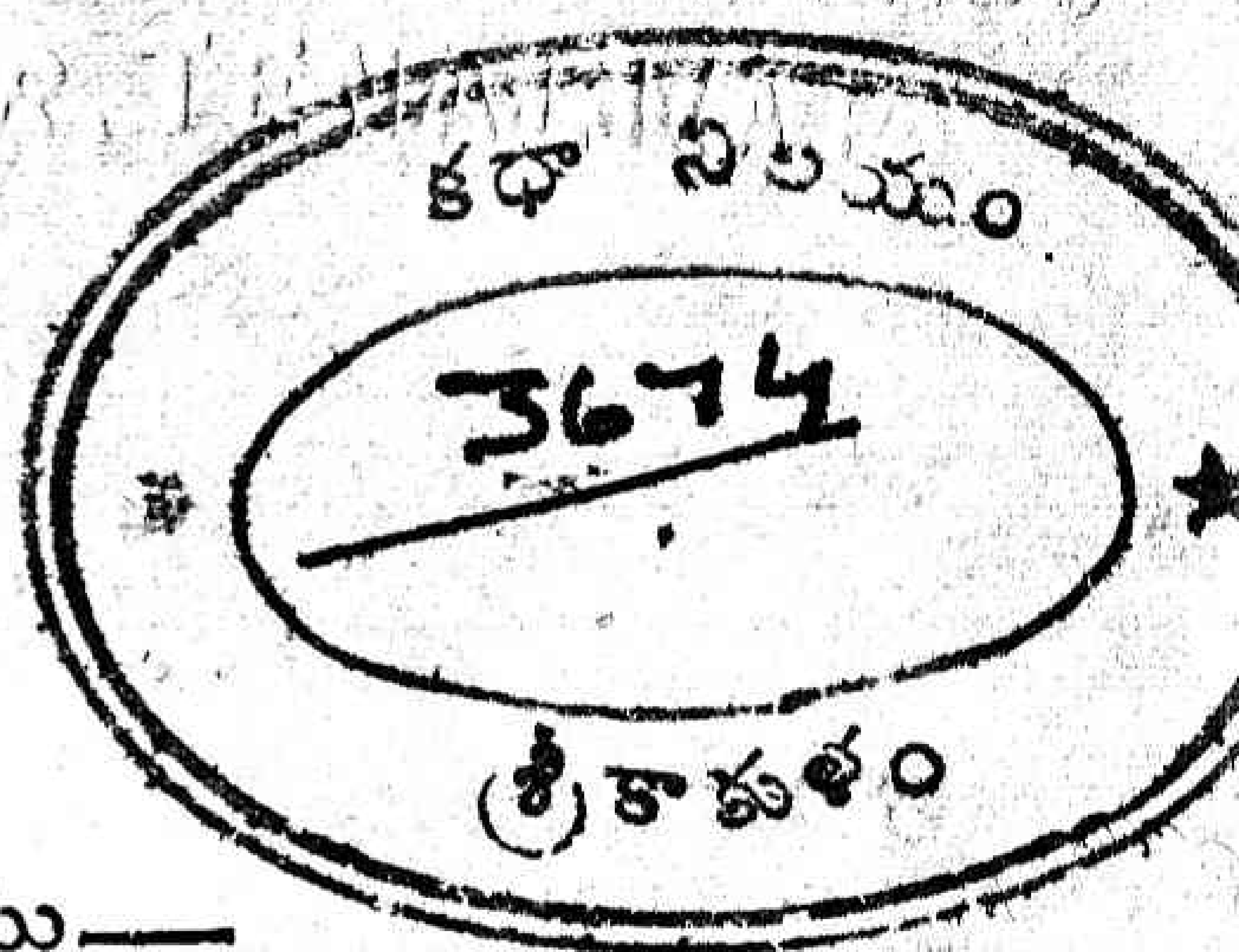
వెల : రూపాయిన్నర

ముద్రణ :
విక్టరీ ప్రెస్,
విజయవాడ – 1

విమర్శనార్థము

ఇందులో

- తపస్వీలోకం
- ఔను నిజం
- పంచసాయకం
- కణ్వాశ్రమం
- ఇదీ కథ
- హంసధ్వని
- కైంకర్యమ్
- దీక్ష
- గుణసంధి
- మత్తకోకిల

తపస్వి లోకం

●

తీరా బయలుదేరబోతున్నాము—

నాటకం చూద్దామనే అపేక్షకన్న...నలుగురు స్నేహితులమూ కలిసి సరదాగా కౌముదీవిహారంచేసి... ఏ తొలిజాముకో యింటికి జేరుకునే ఆచారక్రమానికి వన్నె తెచ్చేదే, ఆ జలసా:

ఫోర్టు నిండిపోయింది...'సెల్ఫు' నియోగాన, కొంత సేపు స్పందించి...విసుగుతో పూనందాల్చింది మోటారు. మారిస్ దగ్గర నేను ఒక్కడనే...నిలుచుని...నిరీక్షిస్తున్నాను. మా రాజాబాబు యింకా కదిలి రాలేదు.

—జమీందారుడైనా ... వాళ్ళపూర్వులు వెంకటాద్రినాయడికాలాన వీరరాహుతులైనా...బాబు, మా మిత్రమండలిచేత, "ధీరవారు" మర్యాద ఎన్నడూ ఆశించడు: పరిహాసానికి కాదు కాని, ఓ మాదిరి, ఆధునికఛోటా ఆనంద గజపతి...ఆకారవైభవాన కాకపోయినా...అనుభవ రాసిక్యంలో...

అవరోహణంలో అడుగుకు రెండు మూడు మెట్లు కమ్మేస్తూ...అమాయికపు పసిపిల్లవాడి బులబాటంతో, అక్కడ...మా ఉపాంతాన ఊడిపడి, హై సారిస్తూ...

"రెడీ" అన్నాడు నవ్వుముఖంతో బాబు. అప్రయత్నంగా ఆవహించిన ధూర్తవినయంతో, వినమ్రుడనై... కారు తలుపుతీసి...

"దేవా !...ఇటు...ఇటు" అన్నాను. ఆ ఉద్దండుడు, లోనికి విజయంచేసి...మెడ ఓరగా బిగదీసి...లేని గరిమీసం మెలివేస్తూ...వీధినాటకంలోని వీరపురుషావతారం లాగా...

"హే మంత్రిసత్తమా ! మనము రథాధిరోహణముం జేసితిమికదా...మంచిది...మన రాజ్యంబున ఎల్లవారునూ సుఖులే...వర్షంబులు...అమ్మో్యయ్..."

—సీటు వెనుకనుంచి నెమ్మదిగా చెయిపోనిచ్చి కంఠజామంగా ఆన్చిన సిగరెట్...చురుకు...పనిచేసింది...గమనించి...అందరూ విరగబడి...

...ఆ నవ్వు సందడిలోనే...టెలిగ్రాం వచ్చింది...చదివినక్షణంలోనూ కెలిడోస్కోప్‌లోలాగా ... వన్నెలు తిరిగిపోయినవి...నవ్వువచ్చింది...కాగితంచేయి క్రిందకు దింపి...సదస్యులందరిని చూస్తూ...ఎవరితోనూ కాకుండా,

"బలే" అన్నాను. బాబు, కారులోనుంచి దిగి నా చేతిలోనుంచి...దాన్ని కముచుకుని...ఒక్కపారలో చదివి ...వికసించిన ముఖంతో...వెనుకకు విరుగుతూ...బిగ్గరగా...

"బల్...బలే..." అని కాగితం జేబులో పెట్టుకున్నాడు...అందరూ మమ్మల్ని కమ్ముకుని...అన్ని గొంతులతో...ఏకైకశ్రుతిలో...

"ఏమిటి?" అని గలభాగా అడిగారు.

"ఏమీలేదు"...ఇదీ బాబు నిశ్చలమైన జవాబు.

"చెప్పవూ...పోనీ...నీవైనా..."

"ఫీల్లేదు..." ఇది ఇద్దరమూ చూపులతో సంప్ర దించుకున్న తరువాత...

"దాచుకోండి...ఇంతకూ విశేషము ఏమీలేదుకద ...ప్రమాదం..."

"చెప్పలేం...ఉండవచ్చునేమో..." ఈ కొంటె తసంలో మానసికంగా నాకూ భాగము వున్నది.

"కారణం..."

"కార్య...కారణాలకి సంబంధం సంగతి...రేపెప్పు డైనా అన్నంభట్టు...కలలోకి వచ్చినప్పుడు...నిలవేసి కను క్కోండి..."

"మరి...ప్రయాణం ఉందా లేదా?"

"ఓ...కాని, నాటకం మాత్రం...మానేయాలి..."

"ఏం అంతేకాదూ"అనే ప్రశ్న-చూపుకు "అవును" ...మానితీరవలసిందే ... ఇంతకన్నానా అని ... నా 'వాగ్లెస్'

"అయితే—మేమెవరం రాము"

"మన యిష్టమేఁ ... చఛో ... తేజ్ సే...దేర్ హోతీ..."

—ఏలూరులో బయలుదేరడమేకాని...ఆ వేసంగి వెన్నెలలో, బెజవాడ రావడానికి...ఎంతసేపు కావాలి?

౨

— స్నేహితుడి ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించడం ... మర్యాదకోసం కాకపోతే ... భోజనం ... మాకు నైమిత్తి కాలలోదికాదూ...బాబు సూట్ విడిచేశాడు... ఇద్దరం గబగబ మేడదిగి వచ్చేశాం, మిగతావాళ్ళతో..."ఇప్పుడే ...వెంటనే తిరిగివస్తాం...వచ్చేదాకా ఎక్కడకూ కదల వద్దు"...అని గట్టిగా చెప్పి...

మళ్ళీ అక్కడకు జేరుకునేటప్పటికి...పది దాటింది. హారన్ వేసి...అందరినీ కిందికి రప్పించి...ఎక్కడకో చెప్ప కుండానే...తరలించాము...

అడుగుపెట్టామో లేదో ... ప్లాట్‌ఫారంమీద... మెయిల్ పరుగెత్తింది, ధన్‌ధనా...ఆగడానికి...

రెండు కంపార్ట్‌మెంటులఅవతల సెకండుక్లాస్ కిటికీలో నుంచి తొంగి చూస్తూంది...అప్పుడే...ముత్యం...

నన్ను చూసి...నవ్వుమొగంతో చేయి విసిరింది... అందరమూ సమీపిస్తూండగా...

"హలో" అంది...నేను, నవ్వుతూ...

"నేర్చుకుపోయినావులే...పిల్లో...దిగు, క్రిందికి..." అన్నాను.

"ఉహుఁ మీరు లోపలికి రండి..."

"మర్యాదయేనా...పెద్దలందరూ...నిన్ను చూడటా నికి వచ్చి...ఇలా నిలుచుని...ఉండగా..."

"వారు కూడాను..."

"రారు...దేవిగారు...దిగిరాకూడదేం...?"

నావంక వేయిశరాలపెట్టు చురచుర చూసి...తప్ప దనుకుని...తలుపు తీసుకుని...వచ్చింది.

"అందిందా...టెలిగ్రాం ?"

"ఆఁ"

"ఏలూరులో చూశాను ... మీకోసం ... ఊళ్లో ఉండరేమో అనుకున్నాను..."

"నిజమేలే...నీవు ఏలూరులో వున్నప్పుడు...నే నిక్కడ ఉన్నాను..."

"మరీ చోద్యం—మీది..."

"కావలసివుంటే మనవాళ్ళను అడుగు...ఆఁ... మరిచిపోయినాను...ఈమె—మిస్— లేక శ్రీమతి అని వేస్తున్నారా ? ముక్తామణి...ఫిలిముల్లోంచి దిగి ... ఇక నిలవకుండా...యకాయకిని కలకత్తానుంచి వచ్చేస్తూంది... వీరందరూ...ఫలానా...ఫలానా...భాయీ లోగ్ ! పృథక్ పృథక్ గా కరగ్రహణం చేయండోయ్...కలియబడక... రాజాసాహెబ్...ఏడీ...ఇంతకుముందు ఇక్కడే ఉండాలే"

"ఏడీ...ఏడీ" అనుకుంటూ ... నిలుచున్న చోటు నుంచి కదలకుండా అందరూ కలయదిరిగి చూశారు...

"వారు...ఎవరు?" అని అడిగింది ముత్యం.

"మా...రాజాబాబు...ఎరుగవూ?"

"విన్నాను...వారుకూడా వచ్చారా?"

"అవును...ఎలా వెళ్ళాడో...వస్తాడు"

"...ఇంకా...టైము...ఎంత ఉంది?"

"ఏం ?"

"కాఫీ కావాలి..."

—"కలకత్తా వెళ్ళినతరువాతకూడా...కాఫీ...ఊహుఁ టీ పుచ్చుకో..."

"సరే..."

"కూలీని పిలవనా ?"

"ఏం ?"

"లగేజి"

"నేను..,ఇక్కడ దిగను...ఇంటిదగ్గర ... అమ్మా వాళ్లూ కనిపెట్టుకుని...ఉంటారు..."

"నేను...ఆ పేనంటే...ఏమంటారు?"

"ఏమైనా...సరే...ఉండను..."

"ముమ్మాటికీ..."

"ఊహుఁ..."

"నీ...యిష్టం..."

వెనుకనుంచి...అందుకుని, ఆమెవారించే ప్రయత్నానికి పూనుకునేవ్యవధిలేకుండా...ఓ మోపెడుదండలు మెళ్లో వేశాను...మాలలు అందిచ్చిన మా డ్రైవరును చూసి తెల్లబోయి ఉలికిపడ్డ మిత్రబృందం అర్ధచంద్రాకృతిగా బారుతీరి...చప్పట్లు...హోరెత్తించింది. ముత్యం దిగ్భ్రమతో... అలా...ఉండిపోయింది.. కదలకుండా.

తొందరగా చేయిపట్టుకుని...ఆదుర్దాతో...ఇక్కడ వద్దు. అరుగో...జనం వచ్చేస్తున్నారు...మూగుతారు ... ఆగ్—ఆగ్—లోకి వెళదాము—" అని అంగీకారానికి

నిలువకుండానే బలవంతాన నడిపించుకుపోయినాను... స్నేహితులందరూ, ఇంకొకడిని చొరనీయకుండా కమ్ముకుని వచ్చారు... వెయిటరును పంపి—సామాగ్రి దింపి పోర్టరు వెయిటింగ్ రూమ్‌లో జేర్చే ఏర్పాటు చేశాను, ముత్యానికి తెలియకుండా.

టీ కప్పు నోటికి అందించుకోబోతూంది... రైలు కదిలింది. ఇక...ఆ పిల్ల పెంచిన రగడ...వర్ణనాతీతం... ఖండితనాయిక...ఫిల్ము పోజులు...మాకు పట్టరాని నవ్వూ.

బయటికి దోవతీయబోయింది. నేను అడ్డం వెళ్ళి.

"ఎక్కడికి" అన్నాను లాలనతోనే.

"నా యిష్టం"

"నేనూ రానా..."

"సంతోషించారు తెలివికి...ఘనకార్యం చేశాం గదా మనమేనని...పొండు! నేను నడిచి అయినా వెళ్ళి పోతాను... తెనాలి"

"మరీ, మజా! నేనూ తయార్...వెన్నెల్లో చేతులు కలుపుకుని...'నీమీద గీతాలు...నే పాడుకొనుచు...' ఊఁ...బయలుదేరు..."

"మీరు...నాతో...మాట్లాడవద్దు"

తల ఊగించాను.

"బెడ్డింగ్ అవీ...ఏవీ ?"

"అదిగో అక్కడ" అని మాటాడకుండానే నిర్దేశించాను. ఆమె వచ్చిన నవ్వును పారలిపోనీయక...అంతలో కోపంలోకి మార్చుకుని

"నేనూ...అక్కడే వుంటాను" అంటూ ముందుకు పోబోయింది.

—రవివర్మ విశ్వామిత్రుడిలాగా...చెయి దర్వాజాకు అడ్డం వేసి... "వద్దు; ఇప్పుడు ఈ సంగతి తెలిస్తే...ఇంత రాత్రివేళా...ఇక్కడ ఊరంతా విరగబడిపోతుంది—నిన్ను చూడటానికని..."

"ఫరవాలేదు"

"అయితే—పిలుచుకువస్తాను—"

—ముత్యం, ఇక పెంకితనం చేయలేదు...తల వంచుకుని మా వెంట వచ్చేసింది.

3

కాని, మళ్ళీ యింకా పేచే...

ఏలాగైతేనేం, ధోకాయిచ్చి...ప్రయాణం మానిపించి, ముత్యాన్ని, బయటకు తీసుకువచ్చాము; ఇంకా మారాం చేస్తూనేవుంది కాని,...అదో సరసం...అని మాకు తెలుసును.

ఒక కారు వెళ్ళిపోయింది. మారిస్ మాత్రం వుంది. మా సరసను కూర్చోడానికి ఒప్పుకోలేదు. డ్రైవరుపక్క కూర్చోడం. నా మోషి; అయినా తప్పిందికాదు. పంతం నెగ్గించుకునేందుకు...ఆముదం తాగబోయే కుర్రవాడిలాగా, అంతలో మళ్ళా..,. ప్రణయకోపం కులికే, సులోచనలాగా ఎక్కి.... ఒదిగి కూర్చుంది...

"ఇంకా...కృష్ణ...రాలేదేం"

చాలా జోరుగా వెళుతూన్నది, కారు. ఓహో, మరచిపోయినాం... తెనాలే అని చెప్పాంకాదూ బయలు దేరుతూ?...సమాధానం చెప్పడం ఎందుకని ఊరుకుని... మళ్ళా, మనసుమార్చుకుని, ప్రమాదంలేకుండా, కోమటి సాక్ష్యం పంపిణీమీద...

"వస్తుంది" అన్నాను.

"యారు?"...తల కొంచెం మావైపు మళ్ళించి ధీమాగా అడిగాడు డ్రైవరు...ముత్యం మావంక చూసింది నిష్ఠురంగా...

"ఏయ్...డ్రైవర్..." నేను తీవ్రంగా పిలిచాను. ఆతడు, తేలికగా...ఊదినట్లు-"ఎన్నా...సార్" అన్నాడు. నేను యింకా, సీరియస్‌గానే చూస్తున్నాను...గమనిస్తూన్న ముత్యంముఖాన విజయభావం తాండవించినది...

"సిగరెట్" అని మీదనుంచి విసిరివేశాను...లైటర్ అందిచ్చాను...అగ్నిహోత్రులందరి అనుష్ఠాన పటుత్వాన ...కారు, ఒక్కక్షణంలో ధూమధామమైంది...

"ఏయ్..." ముత్యం పిలుపు ... ఎంతచార్జన్యంగా ఉంది! డ్రైవరు...ధూమకేశాన్ని ఆ మెదక్కే ప్రసరించి ...తల నిలువుగా ఆడిస్తూ...

"ఓయ్..." అన్నాడు...

"ఆపు..."

—అర్థంకానట్టు...వినిపించుకుని, ఊరుకున్నాడు...

"స్టాప్"

"ఎందుకూ...ముత్యం?" నేను ముందరికి వాలి అడిగాను...

"ఆపమనండి"

"ఏం..."

"ఏం...ఏమిటి...వట్టి పొగరుమోతులాగున్నాడు ...పొగ నామీందికే వదులుతున్నాడు..."

"పొరబాటు"

"అయినా...బ్రతకనియ్యదలచుకోలేదూ ... కారు దేనికో కొడతాడు..."

"పరవాలేదు...ఆతడు సిద్ధహస్తుడు...!"

"ఆ...మీంకుదారికే రకాలందరూ ఇంతే..."

"అవును...మరి, నిత్యమూ, కొల్‌కొత్తా...అనాలి కాదూ...నుంచి, ముత్యాలురాలుతాయూ...మర్యాదస్థుడే ...రాజా...గారి డ్రైవరు"

"మీం మాటలు నమ్మాలిసిందే...ఎవరైతేనేం... ఆపమనండి..."

"పోనిద్దూ"

"ఆపుతారా...స్క్రీమ్ చెయ్యనా..."

"ఏం లాభం... మాకు ఎవరికీ ఇక్కడ రికార్డింగ్ చేత రాదు..." ముత్యాన్ని ఎలాగైతేనేం నవ్వించాను. అక్క డితో అందరం సరదాలో పడిపోయినాం...... సంభాషణ చాలావరకూ నవ్వుల కలగలుపున ఇంగ్లీషులో నడిచినా, ముత్యంకూడా చోరవగా కలిపించుకుని, మామీద, విశే షించి, ఆ అరవడ్రైవరుమీందా వాగ్బాణాలు ప్రయోగిస్తూ

...ఆనందమయి అయిపోయింది... ఆతడు, ధోరణిపోలి కను, అర్థంచేసుకున్నట్టు కోపం అభినయించినా... మరీ, నిర్లక్ష్యంగా విరుచుకుపడటం మొదలుపెట్టింది... ఆమె మాటల చెలగాటానికి... మనసులో మండిపోతున్నాడని తెలుసును మాకు; కాని, అలాటి అవకాశం...... వ్యర్థం చేస్తామా?

కారు ఆగింది, గేటుదగ్గర, డ్రైవరు, చప్పున దిగి... తలుపుతీసి, ముత్యం అడుగు కిందపెడుతూండగా సెల్యూట్ చేశాడు... ఆమె, సుల్తానాలాగా, తల కొంచెం ఓరగా పైకి విసిరి... సినిమా ఊగుతో, మందగమనంతో... రెండు అడుగులు వేసి...ఆగి...

"ఎక్కడికి... వచ్చాం?" అన్నది నా వైపు తిరిగి అమాయికంగా... ఆశ్చర్యపడుతున్న దానిలాగ.

"ఇక్కడికే" అన్నాను కొంటెగా...

"చూశారా..." ఆ చూపులో... నాకు తెలుసును మీరందరూ ఇలా చేస్తారని... నమ్మిరావడం నాదే పొర బాటు... కానీండీ... చూద్దాం... నా సంగతి మీకు తెలి యదు... క్రోధం మొదలుకొని, కిలికించితంలో ఇమిడిన భావాలన్నీ ఒక్కమారు, మెరసినవి...

"రా... లోపలికి వెళుదాము"... చెయి ఆసరా యిచ్చి తీసుకువెళ్ళాను... 'పెట్రోమేక్సు' మూలాన బాగా వెలుతురుగా వుంది... కూర్చునివున్న మిత్రులు... స్వాగ తం యిచ్చారు. లేచి నిలుచుని ముత్యం...... నలువంకలా కలయజూసి... దిగ్భ్రిమతో...

"ఇది... ఏ ఊరు?" అన్నది...నెమ్మదిగా...

"ఏ వూరు అయితేనేం... ఇది, టి. బి. కదా... రేపల్లె... తెనాలి..."

కారు, పార్కుచేసి డ్రైవరూ, మిగతా యిద్దరు స్నేహితులూ, సందడిగా మాట్లాడుకుంటూ, మెట్లుయెక్కి వస్తున్నారు.

"ఆఁ...రాజాబాబు వస్తున్నాడు..." అన్నాడు... ఒకడు. అందరం గుమ్మంవేపు చూశాం...మిత్రద్వయం ముందుఅడుగుగావచ్చి మాతో కలిసి...అర్ధవలయాకారాన నిలిచింది...డ్రైవరు...కూడా వెంటవచ్చి...

—కుర్చీలో కూర్చున్నాడు...ఠీవిగా...తలకుచుట్టిన తువాలు తీసుకుంటూ...అందరం...మాతోబాటు ఆతడూ ...నవ్వుతున్నాం, కోలాహలంగా...ముత్యంతప్ప...

...అప్పటికి అర్థమయింది ఆ అమ్మాయికి... బెదరుతూ, ముందుకు వచ్చి...చేతులు జోడించి...

"క్షమించాలి...మీరు ఎవరో... తెలియక..."

రాజా, నవ్వుతూనే, ఆమెచెయ్యి ఒడిసిపట్టుకుని, పక్కకుర్చీలోకి లాక్కుని...

"ఏం...కూర్చుంటావా...డ్రైవరుపక్క...అని అడిగాడు. వంచిన ముఖం తన చేతితో పైకిఎత్తుతూ...ముత్యం మరీ సిగ్గుపడ్డది...

"ఎంత ఉత్తమనాయికవయినా...ప్రథమంలో అందంగాని...తీరా ఇప్పుడా...సిగ్గు..."

సిగ్గు పోవడంచేతనే మాతోకలిసి, నవ్వేసింది...

కాఫీ తాగుదామని కూర్చున్నాం...రాజా, కప్పు అందుకుని, ఏదో ఆలోచిస్తూ...ముత్యాన్ని మమ్మల్ని అందరినీ...వరుసగా...చూసి...

"అసలు...శాస్త్రప్రకారం...పరమాన్నం ఉండాలి కదూ..." అన్నాడు...

"అలాగైతే...తరువాత...తలుపుదగ్గర పాటలో... మావా డింకో డందుకున్నాడు...ముత్యం మరీ కులికింది.

"ఆఁ...ఇక కాస్సేపు అయితే...మేలుకొలుపులే పాడవచ్చును" అన్నాను వాచివంక చూసి...

రాజా, నిద్రాభారాన్ని అభినయిస్తూ...

"కావచ్చును...మరి ఏం చెయ్యను భాయీ!... జ్వలతి ప్రదీప స్స్నేహజనః పశ్యతి కౌతుకేన..." అన్నాడు చిరునవ్వుతో...

"ముహూర్త మాత్రం కురుకాంత ధైర్యం" అని మన తరఫు జవాబు.

"ఉహు...గె...ఔట్...యూ...సిల్లీ" కోరికలు తీరిపోయిన పందు ముత్తైదువులులాగా...మేము, నవ్వు కుంటూ వెనుదిరిగి చూడకుండా...వచ్చి..చాలా దూరంగా ...విశ్రమించాం.

—o—

ఔను నిజం

1

కప్పునిండా ఉన్నది టీ ; స్పూన్ రవంత అలికిడికే పొరలి సాసర్‌లోకి పాళంగా ఒలికిపోయేటంత నిండా.

ఆవిరి తెరలు అతినాజూకైన తీవెలుగా చిరుగా మెలిపడుతూ అజంతాఅల్లికల అందాలలోకి సాగేయత్నంతో...

బల్లమీద తలవంచి — కప్పుఅంచున పెదవులు ఆనించి ...పీల్చి ... చురుకు తగిలినచోట నాలికతో సంబాళించుకుని ... ఊపిరి గుక్కపట్టి, తగనిప్రయత్నంతో ... 'భాయీ ! అనుకున్నంత పనీ జరిగింది ... చివరకు ...' అని పళ్ళసందులనుంచి ఊదాడు, శేఖరం.

సర్దుకు కూర్చుందామని, కొంచెం మసలేటప్పటికి... తనివి హెచ్చిన దక్షిణ నాయికఅయి ... మన కుర్చీ ... కొరకొరలాడింది ... 'ఎవరు అనుకున్నంత?' అన్నాను. ప్రశ్నలాగా కాకుండా.

అందుకు ఏమీ సమాధానం చెప్పలేక ... ఊహల కోసం చూపులతో నాలుగు మూలలా వెదకి ... అనవసరంగా గొంతు కొరబారించుకుని ... సవరించుకునే రొదలో కలిపి...'మేమిద్దరం పెళ్ళిచేసుకుందా మనుకుంటున్నాం...'

"నాకు తెలుసును"

"అని నాకు తెలియదే !"

"ఎవరిలోపం ?...మరి ఇన్నాళ్లూ ... నాకళ్ళకు మసగగా ... కలువ రేకులూ, చిగురుటాకులూ మెసలలేదు కాదోయ్ ... మన చూపు.... దేవరకులాగా మందగించలేదని మనవి ... అని తప్పుగా అర్థంచేసుకోమోక ... వయసులో నీ కన్న పెద్దవాడను కనుక ... సూచనలన్నీ కొంచెం త్వరగా పసికట్టానని భావార్థం...శుభం..."

"ఆ అమ్మాయి..."

"ఎవరో తెలుసునులే...ఇలా పిలు...ఓమారు చేయి అందించి...ఉలిక్కిపడక...అదుగో ఆచివర నిలుచుని నీకోసం వెదుకుతూంది; ఉహుఁ, చేయి విసరడం లాయకీ కాదు... చేయి పట్టుకుని నడిపించుకుని రా..."

ఆతడు తిరిగి వచ్చేలోపల...నేను బయటకు దూసుకున్నాను. ఇంకోగంటలో బ్లూమూంటెన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ కదులుతుంది ; మళ్ళా రెండు నెలలదాకా తిరిగి రానుకదా.

2

రెండుగుక్కలకే కప్పు ఖాళీ అయిపోయింది. మరగ కాగిన పాలమీగడ అటూఇటూ పైఅంచులను అక్కడక్కడ ఆవరించి ఉన్నది. వంచినతలకు నిలువుబారున సిగరెట్‌పొగ రాజుతూ ఉన్నది.

"అనుకున్నంత పనీ అయింది" అన్నాడు శేఖరం... కొంచెం కటువుగా.

"ఎవరు..."

"నీవు... నేను గ్రహించాను. మేమిద్దరం మళ్ళా... మొదట మనం హోటలులో కూర్చున్న చోటికి వచ్చేటప్పటికి...నీవు మాయంకావడం అప్పుడు కష్టంవేసిందనుకో గాని...గమనించి సరిగా నడుచుకుంటే ఈ కరకర తప్పేదేమో..."

'ఏమో'

'ఏమో ?... ఎలా ఆమెను వరించానో... ఎందుకు నీ సహవాసంచేస్తూకూడా మేలుకోలేకపోయినానో ... ఏమో ?'

'ఏమో...'

'ఏమో కామోలుననుకునే...ఎంతకైనా...చేసినది తప్పుకాదని మనసును మోసగించుకుంటున్నాను. హానీమూన్‌కు...మసూరి వెళ్ళాము. ఆనందనభోగం ... అదే మొదలూ ఆఖరూ...అంత హృదయమిచ్చి విలుచుకున్న ఆనందానికి...'

"కష్టపడుతున్నానని చెప్పడానికి... కవిత్వంలోకి దించే ముచ్చట మనకు పూర్వాశ్రమంలో తీరిపోయింది... కాస్సేపు పత్రికావిలేఖరిపాత్రను ధరించి......నీకు యిష్టం వుంటే... అసలుగొడవ ఏమో చెప్పు."

"అదే తెలియకుండా ఉంది... ఆ అడ్డంకి తీరేఅంత వరకూ ఆమె కనపడకుండా ఒక నిమిషం వుండలేకపోయే వాడిని... ఇప్పుడు క్షణం నిలవలేను...కారణం తెలియదు.

...నే మిద్దరమూ పోట్లాడుకోమూ... మనసిచ్చి మాటా మ్మాటా ఆడుకోము."

"బాగానే వుంది..."

"ఏమీ బాగాలేదనే నేను యిందాకనుంచీ మొర పెట్టుకుంటూన్నది. బోనులోపడ్డ చిట్టెలుక ఎదురుగుండా పిల్లి కాపలావుంటే ఎలా అటమటించుతుందో... అలా... నేను ఎటు మెసలినా... ఏ పనిచేసినా...... ఆమెచూపులు నా వెన్నువెంట... నాకు తెలియకుండా... ఏ అపార్థం బయటకు లాగుతూన్నవో అనే ఆరాటం..."

"నాయకుడు అనుకూలుడైనవ్వాడు..."

"అందువల్లనే... యీ రగడ పెరుగుతూందేమో ననుకుంటూ ఒక్కొక్కప్పుడు. ఎంతదాకా వచ్చిందంటే... ఆమె నన్ను యిలా చిక్కి శల్యమయేటట్టు చేస్తూన్నదని... ద్వేషించడంకూడా మొదలుపెడుతూన్నానేమో...నన్ను నే నెరగకుండానే...

"చనవుగా దగ్గిరకు వెళితే..."

"బలవంతంగా బందాలు వేసి... కముచుకుంటూన్నదనే... యింతబాధ. నన్ను ఏం చేయమంటావు?"

"నన్ను ఓపూట టీకి పిలవరాదూ?"

"పిలిచే తాహతు తప్పిపోయిందని తెలుసుకుని... ఎందుకు బాబా... ఈ దీసుణ్ణి యింకా నొప్పించడం ?... ఇప్పుడల్లా...పిలిచే వేళకు...ఆమె కోరినరీతిగా...ఎదుటపడి ...పురివిప్పి నాట్యంచేయడమే...యీ సాలభంజిక...కాని ...నిన్ను నేను పిలువకపోను లే...ఎన్నటికైనా..."

3

ఇద్దరికీ అందుబాటుగా టీపాట్ ఉన్నది ... రెండో తడవ నిండిన కప్పులు...సమపాళంగా సగంవరకూ తరిగి ఉన్నవి...

'అనుకున్నంతా ... అయింది...' మళ్ళా చాలా ఉత్సాహంతో ఆ మాటే రెట్టిస్తూన్నాడు శేఖరం. 'నేను... అలా అనుకోడానికి యిన్ని నెలలు పట్టినా ఆచరించే సత్తా అబ్బడానికి యింకా యింతకాలం అయినా...యిప్పటికి... లోపం అంతా మనలోనే ఉన్నది అని గ్రహించాను.'

'రైట్...'

'అవును భాయీ! నా ఆశలకు... అప్పట్లో అంతు లేకుండా చేసుకున్నందువల్ల యిన్ని అగచాట్లు రాకతప్పలేదు. మంజరి...హంసగమనంతో నేలమీద నడిస్తే అందం తక్కువౌతుందనా...ఆకాశంలోకి ఆ అమాయకురాలిని విసిరి వేస్తే అంత అవకాశంలో రేగే ఆశలకు అంతు ఏమిటి? అక్కడనుంచి...ఆలింగనంకోసం ఆహ్వానించాలని కలవరింత...'

'గాలిపడగకు దారం వదిలినకొద్దీ...గాలి పోసుకుంటుంది...గిరికీకొడుతూంటే కళ్ళుఅప్పగించి చూస్తూంటే ...కాలు ఓచోట నిలవదు ... మెడా చేయీ బెణకక మానవు...'

'అవును...అందులో హోరుగాలిలో అంత ఎగువకు పోనీయకూడదు. ధూకుడు ఎక్కువై తెగిపోతే...పడగ...

ఎక్కడో చిక్కుకుని పాడైపోతుంది...దారం లుంగచుట్టుకు ...చేతికి చివరకు ఏమీ మిగలదు.'

'అలా అయేటంతవరకూ వచ్చింది...కాని, ఎవరో వెన్నుచరచినట్లుగా ... ఎంతలో మెళుకువ వచ్చిందనుకు న్నావు ?...కళ్ళు తెరచినా...ఇంకా సాగిపోతూనే ఉంది. ఆ విచ్చుకత్తుల బరాబరి...కావ్యం...కామిని'

'ఎవరికి జయం ?'

"ఎవరిత్రోవ వారిదైనతరువాత కాని ... ఆ హోరు తగ్గలేదు...నేను...ఎంత..."

"అమాయకుడివి అయితే...కవివి కానేకావు; అర్భకుడివి. ఒక్కటేమాట. కావ్యంకావాలా...అందులో రసాల అలలమీద తేలిపోతూ ఊగడానికి హాల్కిగా...వెన్నెలా, కోయిలయీలా...మావిసీడా...మెదిపి ఫుంజచేసి...కామినిగావిచ్చి...ఎగరవేయి ... ఎటుదూసుకున్నా ... మనసు దానితో...పరుగెత్తుతుంది. కలసి మెలసి...కాంతతో కాపురం చేయాలనుకుంటే...ఆమె ఛాయలకు...కావ్యాలాపాలను రానీయమోక. దేనికీ...దానిహద్దులు ఉన్నాయి... ఎరిగి ఉపయోగించుకోటంలోవుంది, శిల్పం. పుస్తకాలలో ...చిత్రించే దేవీమూర్తి విషయంలో... పూజ్యభావం... దాసభావం..."

"అంతేనా...ఏరికోరివరించిన అమ్మాయిలో ఆ హంశలన్నీ అబ్బించుకుని..."

"ఉబ్బిపోదామనుకోవడంకన్న మరో పొరబాటు లేదేమోనని ... అనుభవంమీద చెపుతున్నాను సుమా!

మనలోవున్న 'మెసాకిజం'...ఈ జబ్బుకు కారణం. పుచ్చె విడిపోయేటట్టు...చేతిసత్తువకొద్దీ నెత్తిన ఒక పెట్టుపెట్టి... జుట్టుపట్టుకు చరచరా లాక్కునివెళ్ళి...ఏ గుహాలోనో... గృహిణిని ఏర్పాటుచేసుకున్న ఆదిమూర్తులకన్న...మనకేం సౌఖ్యముంది నిజానికి. వాళ్ళ కావ్యాత్మలముందు మన అల సార్భటులు ఏ మూలకు. ఆడది...స్త్రీ అనికూడా అన క్కరలేదు...గౌరవించినా, కామించినా...ఏమైనా...ఆమె ...అంతవరకే..."

"మరి, మన స్మృతులు..."

"మనవైతే...యింతకాలం నిలిచేవికావు. మనువు చెప్పాడని...మనం చేతులు జోడించడం..."

"గాథ చాలా పెరుగుతూన్నది—"

"పెరిగింది గనుకనే...యింతవరకూ సాగింది. నీకు తెలిసిరావాలనే...నేను ఇంతవరకూ మెదలకుండా వూరు కున్నది. నీవేకాదు...కవి అనేవాడు ఎవడు సుఖపడుతు న్నాడు?...అది ముమ్మాటికీ వాడిలోపమేననుకో."

"నిజమే ... కాని తరచినకొద్దీ అయోమయంగా ఉంటుంది."

అదే...కవిత్వానికి దారి. మళ్ళా మొదటికిరా. నీ కళ్ళ ముందర దేవీమూర్తులు ఎప్పుడూ మెలగుతూండాలనీ... వాళ్లు అందీ అందకుండా ఉండాలనీ...అందరూ వచ్చి... ఆ అమ్మాయిలో గూడుకట్టుకోవాలనీ...ఎందుకోయి కవి ననుకుని అంత అహంకారం? నిన్ను చేసుకుని...నీ మా మూలు సుఖదుఃఖాలలో భాగస్వామిని కావాలసిన పిల్ల

వంక...అర్థంచేసుకో వీలులేని...అనిమేషదృష్టు లెందు కోయ్. అస లక్కడ ... నీ ఉబలాటమేకాని...అంతకన్న సరుకు ఎక్కువలేదోయ్. భగవంతుడు, దయతలచి పశుపక్షి గణానికి మెదడు తక్కువచేయబట్టికాని...అవికూడా ఆడ జాతిని దేవీమూర్తులక్రింద మార్చి ఆకాశంలోకి వదిలితే... రంగా...ఆ కోలాహలం యిక చెప్పనా..."

"ఇంతటితో దయతలచి వదులుదూ"

"వదలకుండా...చక్కని సంసారివి అవుతావా?... అమరధామం పొలిమేరల్లో ఉంది కనుక...ఇంతదాకా బుద్ధి ...అరవహోటలులో టీ ఇప్పించవలసి వస్తూంది...ఇక ఎన్న డైనా...మీ యింటిక్కి విందనే!

"కటువుగా లేదూ...అలా విసరడం..."

"కావ్య-కషాయిత అయిన కామినికూడా అంతేనని మనవిచేయడానికే ప్రభూ! తల నెరవు చూపినప్పటినుంచే... కావ్యాతపం...కామినీలోకం దేవీశీతలాన్ని ఊదరగా చెరి గేసింది...ఆదరణ రెచ్చిపోయి...ఎవరికి ఎవరు చిక్కాలో తెలియకుండా...చిక్కి పాలిపోయి ఎక్కడో చూస్తే... గణబద్ధ ప్రణయాలు...కాస్సేపైనా లేకుండా...టీ త్రాగి... ఎంతకాలమైంది—

—o—

పంచసాయకం

●

ఆ మాట వినేటప్పటికి - నాకు ఎక్కడ లేని నవ్వూ వచ్చింది.

తాను, మీగడతరక లంటుకున్న మీసాలు దువ్వు కుంటూ చేసిన వ్యాఖ్యానానికి, నేను కూడా హర్షించుతూ న్నానని ఆ ఆసామీ యింకా సకిలిస్తూనే ఉన్నాడు.

పొగలువెళ్ళే కాఫీ, హాలంతా మారుమోగేటట్టుగా జుర్రుతూ, అనవసరంగా, అయ్యరును 'ఏడయ్యా! ఆయన కనపడడేం?' అని అడిగాడు. అరవసోదరునికి అది అర్థం కాక, ఆ సందడిలో, నోరు తెరిపిలేక 'ఎవరు' అని గాలిలో తలత్రిప్పుతో ప్రశ్నచుట్టాడు. 'ఆయ నయ్యా - పంతులు' అని వివరించాడు ఆ కాఫీ- పాయి. విని, కొంచెం వికటంగా పెదవివిరిచాడు అయ్యరు. ఆ చేదు మ్రింగి, ఆసామీ... హాలులో అప్పుడున్న వారందరికీ ఆ హాలహాలంలో పాలు పంచడం చూస్తూ—

అప్పుడు - నేను ఫక్కున నవ్వింది.

అందులో ఉన్న వెన్నెల ఆ అంధుల కళ్ళపడదు- అందుకని కాదు - నేను నవ్వడం: ఆతని మాటలు తలచు కుని—

ఆతడు - ఎవరో అందరికీ తెలియవలసిన అగత్యం ఏముంది ? 'పంతులూ' అని పిలిస్తే 'ఆఁ' అని మారుపలికి అడగటం తడవుగా అమృతతుల్యమైన కాఫీ తయారుచేసి యిస్తూన్నప్పుడు.

అసహ్యంగా ఉంటాడూ - తలమాసి గడ్డం పెరిగి?- అయితే మాత్రం ఏం ?

అతి కటువుగా మాటాడుతాడూ ?-అందుకనే నాకు అతనితో అంత స్నేహం అయింది.

అవాళ పంతులు కనబడలేదు- అడిగితే, అయిదు నిమిషాలు నసిగి కాని, అయ్యారు అసలు సంగతి చెప్పలేదు.

—ఆ వార్డులో...అటువైపునుంచి డాక్టరు అప్పుడే వస్తున్నాడు. అక్కడే ఎదురుపడి—ఎవరో సిస్టరు నన్ను అతడున్న చోటికి తీసుకు వెళ్ళింది.

'ఏం తమ్ముడూ ?'—నేను - ఆత డంత చనువుతీసు కున్నా ఏమీ అనుకోలేదు.

'పంతులూ - ఇవాళ కాఫీ ఏమీ బాగుండలేదు'

'అవును బాబూ - అందరూ, పంచదార ఎక్కువ కలుపుతారు, చేదు చస్తుంది.' ఆ మాటలూ అర్థంకాలేదు అప్పుడు. ఆతడు ఎరదు కలా కళ్ళతో నవ్వుతున్నాడో అసలు తెలియలేదు.

'అదికాదు భాయీ—తమాషాచూడు — వెనుక, చాలా సంవత్సరాలక్రితం, పంతులుకు ఇలాగే, పవళింపు సేవ జరిగినప్పుడు—బ్రహ్మాండ వైభవం ! ఎలా ఉన్నానో కనుక్కుని పోదామని, గడియ కొకసారైనా అధమం, గాజుల

జత నా ముందు గలగలలాడేది.... మళ్ళా ఇన్నాళ్ళకు తల వని తలంపుగా మనకు ఈ స్థితి సమకూరడం...చూడటానికి మగవాడా రావడం...అందుకు నవ్వు వచ్చింది—'

—కొంచెం ఆయాసపడ్డాడు. లోపల నెత్తురు కమ్మి నుదుటిమీద మచ్చలు ఎర్రవాగు తేలినవి. కళ్ళుమూసు కుని రవంతసేపు ఊరుకుని, మళ్ళా అందుకున్నాడు.

'ఎవరూలేరు. కావలసినదికూడా ఏమీలేదు - నేను ఏమైతేమాత్రం ఏం...'

తలవేపున వున్న చార్టువంక చూచాను, మళ్ళా ఉష్ణం పెరిగేవేళ అయిందేమోనని...

'అదంతా ఆస్పత్రివాళ్ళ హంగామాకాని...ఆ గీతల ప్రకారం ఎక్కి దిగుతుం దంటావా ?—మన గీత వాళ్ళకు ఏం తెలుసూ, అనుభవించిన నాకే అర్థంకానప్పుడు—'

'మెదలకుండా పడుకో, విశ్రాంతిగా. మళ్ళా రేపు వస్తాను.'

'మళ్ళా నీవు రావలసిన అవసరం ఉండదులే. నన్ను మాట్లాడనియ్యి. మాటలన్నీ విని - మనసులో ఏమన్నా అనుకో— 'నలుగురు కూర్చుని నవ్వేటప్పుడు నా పేరొక పరి తలవండీ'—ఏం ఉలికిపడుతున్నావు ? - కాఫీ అందిచ్చే అంత క్రిందమెట్టుమీద ఉన్నజీవికి ... కావ్యాలాపాలేమి టనా...ఏమో ఊహించుకో.

'ఏమిటనా—పోనీలే...చెపుతాను విను :'

''ఎనిమిదిఏళ్ళు నిండీనిండని పిల్లను...చిన్నప్పుడు నాకు పెళ్ళిచేశారు. ఆరోజు మొదలనుకో. అంత పసివయసు

నుంచే, అమితమైన గౌరవం, అనురాగం కలిగింది, ఆడవాళ్ళ మీంద నాకు.

అప్పచెల్లెళ్ళు ఎవరూలేరు—మనది వెనుకాముందూ అతి నిప్పచ్చపుట్టుకలే! అమ్మ నేను భూమిమీందపడినప్పటి నుంచీ లేదు. అలా, తోడూ నీడా లేకపోవడం– ఆ లోపం, ఆ అమ్మాయివచ్చి తీర్చడానికి పూనుకొన్నతరువాత కాని తెలిసిరాలేదు.

అచ్ఛమైన చీకటిలో ముద్దకట్టుకు బిగిసిపోయివుండి, అదే ఆనందావధి అనుకున్న అమాయకుడికి ఆ పసివయసుది వెన్నెలకు విలువకట్టడం ఎలాగో నేర్పిందంటే అంతకుమించే నేర్పరితనం అతి అరుదుకాదా భాయ్ !

పదిహేడుఏళ్ళు దాటకుండానే...నా వెన్నెలంతా పండబారిపోయింది. కలసిమెలసి ఈడుజోడుగా పెరిగాం. కాపురమునకువచ్చే వయసుకు కరవైపోయింది. కన్నతండ్రి ...గుండె నిలుపుకోలేక నన్ను వంటరిగా భూమిమీంద వదలేశాడు.

అందుకు నా కేమాత్రమూ – అంతగా విచారం వేయలేదు – ఎందుచేతనో – కాని, తెగిన గాలిపడగ అలా గాలిలో తేలుతూపోయి, ఎక్కడ వాలుతుందో– ఏ ముళ్ళ పొదమీందనో – అవును, ఎందుకో తెలియకపోయినా, ఏ వైపునో ఎగురుతూండవలసిందేగా–

మరీ, కవిత్వం అవుతూందికాదూ, ఓ మెట్టు దిగుతాను. అలా, వంటరిగా ఎవరూ లేకుండా మిగిలానా, ఎంత

కాలమో, ఏజోలికీ పోకుండానే గడిపాను, నెలలపాటు ఒక్కొక్క తడవ, కాలు గడపదాటనీయకుండా. అవును. అది గొప్పయింట పుట్టబట్టికాదూ—ఆ అలవాటు-

...అదీ—క్రమంగా అలవాటైంది. మొదటిసారి, కాలు జారడం మాత్రమే జ్ఞాపకం ఉన్నదికాని, ఆ విషయంలో అప్పుడు - ప్రజ్ఞకాదు ... పరాక్రమం కాదు, జయించుకువచ్చింది.

జయించింది ఎవరు - నేను కాదు...ఆలా తీయని మాటలు, ఆ అమ్మాయిలాగానే చూపులు...అందుకోసమని...అందని మానిపండులాగా నటించిన ఆ మేడిపండును అందుకునేందుకు చేయి జాపి...మోసపోయింది...

ఆ తరువాతకూడా ... ఆశపడలేదు. విశేషం...అసహ్యమూ అనిపించలేదు. అది...ఏంకావాలో తెలియని లోపం...ఇప్పటికీ తెలియడంలేదులే నిజానికి !

—అప్పుడు గట్టిదెబ్బే తగిలింది, కాని ఆటలో అరటిపండులాగా తోచింది, నా ప్రాణానికి...అదీ అర్థంకాకనే !

—కాశ్మీరంనుంచి, కన్యాకుమారిదాకా...ఆ ఆటే ఆ పాటే...చాలా అన్యాయంకాదూ?—నేనుఅంటూన్నది సరిగా అర్థమౌతూన్నదా లేదా?—ఇంకా విప్పి చెపుతాను.

నేను ఎంతమాత్రమూ అమాయకుణ్ణికాను - అప్పటికే కాదు,ఇప్పుడు...ఇంత ఆరముగ్గిన తరువాత-

నాకు అర్థంకాకపోవడం నాలోపమే అనుకోవాలా ? -చిన్నతనంలో నా సావాసగత్తెగా ఉండి ... అంతకు

మిక్కిలి నాకు కోరిక ఏమీ అలవాటుచేయకుండానే అలా మాయమైపోయిన ఆ అమ్మాయి...అనురాగాన్ని మించి నేను-ఎదుగలేదు...ఆడతనం - అంతవరకే నాకు మనసుకు నచ్చేటట్టు అక్కరకువచ్చింది-అంతకు మించకుండా-నేను : మించితే-లోకమేను :

ఇంతకు పూర్వమే చెప్పానుకాదూ- 'సేతుశీతనగ మధ్యోర్వి' యావత్తూ - మన ప్రణయ - జయకాండ, నడచిందని; అతి సైంటిఫిక్‌గా ఆమూలాగ్రం పరిశీలించాను బాబా ! ఇంపీరియల్ గెజటీర్...కన్నింగ్‌హామ్ పరిశోధనలు జోడించుకుని...అసలు సిసలైన అంగవంగాది యాభై యారు రాజ్యాలూ గాలించి చూశాననుకో - ఒక్క పాటలీపుత్రం మినహా - ముఖ్య రాజధానులన్నిటా ఎక్కని గడప లేదు...పదహారు సంవత్సరాలు ఏకధారగా అయిదులక్షల రూపాయలు...ఆ ఆనందాన్ని పసికట్టడం కోసం హాయిగా ఆహుతిచేశాను ... అతిశయోక్తి అనేది ... అసలు యీ ప్రబంధంలో ఎక్కడా తగలదని నమ్మాలి—

ఎన్నైనా చెప్పు...ఎన్ని ఆటలన్నా ఆడు... ఎంతంత చెలగాటానికైనా ...ఏ దేశంలోనైనా ఆ జాతి...సై...కాని అంతతో ఆగిపోతుందా...ఆఖరుకు - అది : అందుకోసమే యీరహదారులన్నీ అని అచ్చుపోసేటప్పుడే బ్రహ్మ ...అలా మదించాడంటావా నేను నమ్మను...అందుకోసమేనా...కాకపోతే ఆడజాతంటూ అవసరంలేదా ?—

అవసరం తీర్చుకుని - బయటపడి అంతతో మరచి

పోవడంలోనే...అనుభవానికి పరమార్థం ఇమిడిఉన్నట్టయితే చీకటిలో ... తలుపులు మూసుకుని తప్పిదంచేయడానికే నిర్మించిన ఈ జంతుజాలం వెన్నెల అంటే అంత పడి చావడం యెందుకు !

వెన్నెలకోసమేనోయ్ నేను వెదకింది. చీకటిలో బ్రతుకంతా చిందులుత్రొక్కింది !

ఏమో నాకు...ఎంత అనుభవమైనా, ఏమాత్రమూ అర్థంకాదు. ఏంకోరాను? హాయిగాఆటలుపాటలై అందాలు నిలిచే అమాయిక అసంసర్గ ప్రణయం...ఏం దొరికింది, నిలువెల్లా...విషం...దహించుకుపోతాను. కాని తరించలేక పోయినాను...పోనీలే సాధనకు అంతేమిటి?"

*   *   *   *

అంతసేపూ...ఎంతసేపైందో...నాకు తెలియలేదు. డాక్టరు వచ్చి...నే నింకా అక్కడే ఉండటం వింతగాచూసి ...ఆయాసం ఉబుకుతూన్న ఆతనివంకచూసి ... గంభీర మర్యాదతో నాకు సెలవుయిచ్చాడు...మరునాడు అక్కడికి వెళుదామనుకుంటూండగా, ఏదో అవాంతరంవచ్చింది ...అలా రెండు మూడురోజులు గడచినవి...ఇక ఆమీద వెళ్ళినా...ఎవరికోసం—

ఆతడు చెప్పినదాంట్లో అబద్ధము ఏమన్నా ఉన్నదా, అంతా నిజమేనా?

అయితే నిజానికి నిజస్వరూపం ఇంత భీభత్సంగా

ఉంటుందా? నాకు అర్థంకాలేదంటే ఆశ్చర్యమేముంది? ఆతనికి...ఆతడు ఎంతవరకూ అంతుచిక్కాడు?

— అర్థణా కాఫీ...అరగంట సేపు...అదీ యిదీ కావాలని కొసరి రెట్టించుకుని...అంతలో కడుపునించుకునే ఆ వాజలకు ...పంతులు అంత తేలికగా అర్థమయేవాడా?...

అందుకోసం...అన్నాళ్ళకు...ఆతని ప్రశంసవచ్చి... ఆ జవాబులు చూసి...నే నలా ఫక్కున నవ్వింది!

—[०]—

కన్యాశ్రమం

"అబ్బాయ్..."

"ఓరి నాయనా..."

"కొంప నట్టేట్లో కలిసిపోయిందిరా. ఏం రాత, బ్రహ్మ రాత. ఉలకవు, పలకవు, నిన్ను కాదన్నట్లు. అలా, బుద్ధావతారంలాగా మెదలకుండా దిక్కులుచూస్తూ ఊరుకుంటావేమిరా? నీకు చీమకుట్టినంతైనా లేదేంరా?"

"లేకేమమ్మా, చీమలేమిటి, చెవిక్రింద జెర్రులు పుట్టపెడితవి; పనసంతా ఏకరువుపెట్టడం అయిందా, ఇంకా ఏమన్నా కురదలా వున్నదా? ... ఉంటే, ఊఁ కానీయ్ మాంచి శ్రుతితో ఎత్తుకున్నావు!"

"కానీ—ఇంతకు ఇంతా ఈ జన్మలోనే అనుభవిస్తున్నా, ఇంకా బుద్ధిరాదాయెను; ఇంతేలే, ఇహ..."

"అంతేలే ... పెద్దదానవు, కన్నతల్లివి, నీ దీవన ఊరికే పోతుందా?... నా కోరికా అదే!"

"ఎందుకుపోతుందీ? నీ బుద్ధి ఎన్నడైతే ఇలా పెడతలబట్టిందో, ఆనాడే నాకు కానివాడవైనావని ఓ శోకంపెట్టి ఊరుకుంటేనో, నా చేసిన చేతంతా గంగలో కలిసింది. నీ నిర్వాహకత్వానికి, సంబరాలుపడుతూ, చంకలు గుద్దుకుంటూనే ఉన్నాను—నీవు చెడేదికాకుండా, నిక్షేపాలకుప్ప-పండంటిపిల్లను పాడుచేస్తివికదరా—"

"నీవు బాగుచేయడంలేదమ్మా పోనీ—?"

"అన్నీ చేశాను. ఒహాటే తరువాయి; ఈ యింటికి నిప్పుపెట్టి, లోతు చూసుకుని పెద్ద కృష్ణలో దిగుతాను—"

"నీ దయ—"

"దయా దగబోటానుకూతురు తగులుకుపోయినా—"

"అలా దోవలోకి రా, మరి; అదాసంగతి? ఇందాకటి నుంచీ, ఈ మహదాశీర్వచనం కాకుండా, అక్కడనుంచే ఎత్తుకుంటే కథ, మనయిద్దరికీ యీ హైరానంతా తప్పేదా? పోనీలే—దానికేంలే, లేచిపోయిందీ?"

"ఆహాఁ—ఢంకామీద దెబ్బతీసి..."

"బజాయించే సత్తువ పసిది దానికెక్కడిదమ్మా— ఎవరితో—"

"ఎవరున్నారు ... ఆ యింటి కెదురుగుండా చచ్చిన వాడితోనే! అంతకన్న ప్రయోజకులెవరు యీ వాడకట్టున? అమ్మ శక్తి ఆ జగజ్జంత్రి దేశదేశాలా అందరికొంపలూతీసి ఈ పట్నం పావనంచేయడానికి యిక్కడ వెలిసింది. కొడుకును అచ్చుపోసి వదిలింది వూరిమీదికి. అయినా ఎందుకులే ఇంతకూ మన బంగారం మంచిదికానప్పుడు—ఇంకొకరి ననవలసినపనిలేదు. తోడివాళ్ళలాగా లక్షణంగా పెళ్ళి పెటాకులూ ఏడ్చి, మొగుడిచాటున పడివుండి, మానవతి అనిపించుకునేరాత, దాని నుదుటు రాయలేదు. ఛీ—కుల నాపకురాలు. బిడ్డలు పుట్టగానే సరా ?"

"ఈ మాటలన్నీ అనడం...నీవిలా ఆడిపోసుకోవడం—మన లక్ష్మీసుందరాన్నే నా ?"

"ఇంకోళ్ళనీ—ఇంకోళ్ళనీ అనడానికి, నే నేమంత కండకావరం, మదమత్సరంతో పడిపోతున్నానటరా? మానానికి మగుతూ ఇదవుతుంటేనే ఇంతింత మాత్రంగా ఉంది—భూదేవికి భారంగా యీ మొండిజీవాన్ని—'పోవేరండా, నీకర్మం ఇంతే'నని ఇక్కడపారేసి, ఆ మహారాజు పుణ్యాత్ములు కనుక కళ్ళుమూసుకున్నారు. నా రాత ఇలా భగ్గుమన్నది. ఏంచేతునురా తండ్రీ!—ఈ నింద ఎలా భరించేదిరా?—"

"నీ వెందుకమ్మా భరించడం?—నీ కూతురా, నా కూతురా?—"

"నాకూతురైతేను యిలా వూరుకునేదాన్నా... పొత్తిళ్ళలోదాన్నే గొంతునులిమిపారేసేదాన్ని—".

"నా కా దివ్యదృష్టిలేదు...అంత సాహసములేదు."

"నీవా—నీకా...నీ తీరు ఒహాటె తిన్నగా మండింది కనుక యివి తక్కువైనాయని ఏడుపా? నిప్పంటి వంశంలో-చెడబుట్టారురా—"

"ఈ భాగోతం చాలించవమ్మా తల్లీ, ఇంతటితో నీకూ నీ పెద్దలకూ వెయివేల దణ్ణాలు—ఎక్కడకు లేచి పోయిందంటావు?"

"ఎక్కడికా—నడిగోదావరిలోకి - ఎక్కడికైతేనేం, తెగిన గాలిపడగ—"

"ఎప్పుడు వెళ్ళింది?"

"ఏమో, కన్నానబోయి కన్నానవచ్చే నేర్పుంది దానికి; ఎప్పుడు దూసుకుందో? ఎన్నాళ్ళనుంచి ఈ ఆలోచన

చేస్తూందో, పన్నాగం పన్నుతూందో? వీధిపాచి చేయడానికి, కోడికూయగానే లేచి యివతలకు వచ్చాను. మండువా దగ్గిఱ పక్క-మీద పిల్ల లేదు. ఇదేమా అనుకుంటూనే, ఒక వేళే మన్నా నీదగ్గర కూర్చుని చదువు ఏడుస్తూందేమో అనుకున్నాను——ఈ చదువులే కొంపకు యిన్ని తిప్పలు తీసుకువచ్చినాయి;——లోకంకళ్లు మూస్తామటరా, అప్పటికప్పుడే గుప్పుమన్నది. పువ్వు పుట్టగానే పరిమళించదూ?—నన్ను చూపించి, మన పక్క-యింటి భడవా ఉందే——దానీదానితో గుసగుసలు మొదలుపెట్టింది. ఎదటింటి గంగానమ్మ లోపల లోపల పిసుక్కుంటూ మొగుడు వెధవాయకు ఏదో నూరిపోస్తూంది. కొంపమీదకు దండోరా పంపుతుంది కాబోలు! రానీ——‘పెళ్ళాన్ని వంచుకోలేని చెవలవాజమ్మా! తగుదునమ్మా అంటూ ఏ ముఖం పెట్టుకుని నా గడప తొక్కావురా?’—అని బిందెనిండా ఒత్తుగా కలిపి నెత్తిన దిమ్మరిస్తాను.——తాట ఒలిపిస్తాను——ముండ ఏలుతున్నదిరా, రాజ్యం?——’

“మన వియ్యంకుడికే——యీ మర్యాదలన్నీ?”

“వియ్యంకుడా? పీడినెత్తురు కళ్ళజూడకుండా వదులుతావురా?——పౌరుషం లేక బ్రతికేమిరా? ఎలా పుట్టావురా—ఆ సింహంకడుపున, ఇంత వెన్నుపాముచచ్చిన వెధవ్వ! వీడు-వియ్యంకుడా? వాడు-అల్లుడా? ఉహూఁ - నీకూ యిష్టమేనా, కూతురు దేశంమీద తగులుకుపోవడం?——”

“ఆహాఁ——”

“విచారం లేదురా?”

“లేకేమమ్మా——”

"కడుపు తరుక్కుపోతూందిరా! అన్నీ ఉడిగి, నేడః రేపో అంటూ సిద్ధంగా కాళ్లుజాపుకొన్న నాకే నవనాడులూ కుంగుకుపోతుంటే; కన్నకడుపు, నీకు ఉండదటరా, తండ్రీ! —ఎలా పుట్టిందిరా దీనికి యీ బుద్ధి—కాగడా వేసి గాలించినా, ఇరుపార్శ్వాలా, మన వంగసాల్లో ఎన్నడూ యిటువంటిది లేదే? – ఇంతకూ, ఏకాలానికి ఏంరానున్నదో తెలియదుకదా? – ఊరుకో నాయనా, విచారపడిమాత్రం ఏం చేస్తాము? – చెయిజారిపోయిన తరువాత—"

"నేను అందుకు కాదమ్మా ఇదవడం—నాతో చెప్పి వెళ్ళిందికాదే అని—"

"చెపితే—?"

"రాజాంగంగా పంపించేవాడిని; నా ముచ్చట తీర్చి, నా కూతురూ నాఅంతదైందికదా అని సంబరపడి, దీవించేవాడిని 'సుఖంగా వెళ్ళు తల్లీ' – అని –"

"హారి – నీ ముచ్చట ముక్కలుగానూ, ఇదెక్కడ కొయ్యమతంరా నీది? ఇదా నీవుచెప్పిన చదువు-నీపెంపకం ఇదా? అంతమక్కువవున్నవాడివైతే – నడివీధిలో గుడిసె వేయించి, గుమ్మంముందు కాపలాకూర్చోలేకపోయినావూ?—చిన్నతనంలో పెళ్ళాం పోగానే 'మళ్ళా ఓయింటివాడవు అవరా' అని శతవిధాల పోరినా—ఎవరు చెప్పినా వినకుండా – ఆ పసిగుడ్డును పెంచి పెద్దదాన్నిచేయడమే తప్ప – 'నా కోరికలన్నీ తీరిపోయినాయి, ఇంతవరకూ అనుభవించినభోగం ఇక యీ జన్మానికి ఎక్కిదక్కి...' అని వేదాంతం వేలగొడితివే? మళ్ళా ఈ కాలానికి భీష్ములవారు

అవతరించావుగదా అని మురిసిపోతిని గదరా-ఇదా అయ్యా, నీవు తలపెట్టింది-?"

"తలపెట్టడానికేంలే — తరించాను. ఎంత సుకృతం అమ్మా!"

"పచ్చికవి—భగ్గున తగులడుతూంది."

"పరమాత్ముని లీల—"

"ఛీ—అప్రాచ్యుడా..."

"అదే—దీవన అమ్మా."

౨

"నాన్నా!"

"ఏం తల్లీ...మూడు నెలలకా ఈ ముసలిపాపమాట జ్ఞాపకంరావడం మీకు — పోరుపెట్టి మారాంచేస్తాడేమో నని-అవ్వదగ్గిరవదిలేసి మీ దోవను మీరు చక్కాపోయారు కదా-ఆవిడకు నా ముద్దూ మురిపెం ఏం చూపించను—"

"నాన్నా—నామీద కోపమా?"

"కాదమ్మా—ఎంతకసి అనుకున్నావు మీమీద— తగని ఉక్రోశంగాఉంది. నన్ను తీసుకెళ్ళకుండా బెంగుళూరు వెళితే—"

"నాన్నా—నన్ను క్షమించవా?"

"ఊహుఁ—అవాళ తెల్లవారగానే ఆ ప్రబుద్ధుడు మీ మామగారు వచ్చి నాఎదుట ఓ అరగంట భరతాభి నయం చేశాడమ్మా—తెలియనివాడు కాదుకదా అని నేను

మామూలుగా మాటాడుతూంటే—అది క్రమంగా కథాకళి లోకి దిగింది. ఘోరణి ముదిరి, రామలీలగా మారేదేకాని ...ఈలోపుగా నాకు అసలుకీలకం అర్థంఅయింది: నా లెక్చరు అంతా వింటాడు, తలఊగించి అవునంటాడు: అలా ఎవరికివారు ఏరికోరి వరించి...ఎవరితో చెప్పకుండా, గాంధ ర్వందోవ నడవడమే ఉత్తమమంటాడు......నాఅంతవాడి కూతురిని...నీఅంత అందకత్తెను, యోగ్యురాలిని చేపట్టడం ......తన పిల్లవాడి అదృష్టమే అంటాడు...కాని...అన్నీ అంటూనే ఇంకా మెదడును బొబ్బట్లమడత వేసి...ఆ సందున ఏదో దాస్తున్నాడు...చెప్పించేటప్పటికి, తాతలు...మీ తాతలుకాదు, మా తాతలు...దిగివచ్చారు..."

"ఏమన్నారు..."

"అన్నమాటకు...నాకు కోపంరాలేదమ్మా...విని, నీవూ నవ్వుతానంటే చెపుతాను..."

"సై—"

"తనముచ్చట తీరాలన్నాడు...'రైటో' అన్నాను.."

"ఏమని..."

"పాపం...ఆ అమాయకుడేం కొండమీది కోతిని క్రిందకు దించమనలేదమ్మా...జానెడుకాగితంమీద...... కలంతో కరపిరలాడించి...కన్ను నలుపుకోమోకు...కందు తుంది..."

"నాకు అర్థమయిందిలే."

"కాలేదులే...అసలు మజా ఇంకావుంది. నేనో గమ్మత్తుచేశాను...గాంధర్వమైనా కట్నం ఇవ్వకతప్పదని

నసిగాడా...నేను సంతకంచేసి...కలం చెక్ బుక్ ఆయనకు అందించాను...ఆ ధీరుడు అటుచూసి, యిటుచూసి...పళ్లు బిగబట్టి...అయిదు వేలు వేసుకున్నాడమ్మా..."

"అన్యాయం—"

"కాదూమరి, ఆమాత్రం ఇంగితం ఉండవద్దూ...రవ్వలదుద్దులు చేయించుకుంటూ — రాగితో గూడుకట్ట మంటూ పురమాయించే అవివేకం...ఎవరికైనా అసహ్యం వేస్తుంది. నిజంగా నాకు కోపంవచ్చింది. చెప్పొద్దూ! అది చించేశాను..."

"మంచిపని చేశావు."

"ఆహా, మరి అలా వదిలిపెట్టిఊరుకుంటానా లేక పోతే...పదిహేను వేలకు దమ్మిడీ తక్కువపుచ్చుకుంటే అది నీకు ఇన్సల్టు కాదమ్మా..."

"ఇదా ఘనకార్యం..."

"కాదు...బెట్టుచేసి చివరకు తీసుకున్నాడనుకో...అప్పుడు, పని పట్టించాను. దిమ్మతిరిగిపోయిందిలే...కిక్కురుమన్నాడనుకున్నావా...నేను మెదలనిచ్చానా అసలు? – బావగారి వరుస బలేబాగా వినియోగించుకున్నాను – 'వెర్రి వాడా, ఇంత ఘనకార్యం చేసి యిలువరుసనిలిపింది నా కూతురుకాని నీ కొమరుడు కాడోయ్! రివాజుప్రకారం అయితే, కొనేవాడు మణిని వెతుక్కుంటూ రావాలి—అదీ సబబు; జరిగిందేమిటో తెలుసునా...కాశీమజిలీలు చదివావు కదూ, ఏదో రాజుకూతురు, కాలవలో స్నానంచేస్తూంటే ఒడ్డునవిడిచిన కంఠహారాన్ని గద్ద తన్నుకుపోయింది......

నీవా...పిల్లవాడి ఉగ్గుపాలనాటినుంచీ లెక్కకట్టి సాలుసరి కాంపౌండుతో వసూలుచేయడానికి ఎవడు దొరుకుతాడా అని కాచుకు కూర్చుంటివి—నీది అదీ ధ్యాస: మనసంగతా ...అమ్మాయి, తనకు తానై అనువుగా ఒక యింటిది కావాలి—అంతేకాని, మన మెద డేమాత్రమూ దాని అభిరుచితో మిలాయించకూడదు...అద్దరి నీవు—ఇద్దరి నేను... మధ్య వెన్నెలయేటిలో మునుకలువేస్తూ మీావాడు... ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతాడే కాని,ఒడ్డుకు ఎక్కలేడు. అమ్మాయి చేయిఅందించింది-అవునుమరి... 'కాంతుడు సిబ్బితి కాడై కాంతయు అట్లయిన' ... ఆ వరుని రానీకుండా చూశావా, చేసింది చొరవ...అలా వెలతెలా బోతావేం...శహబాస్ అనక...!' ఇలా తుపాను లేపేశానమ్మా - ఇక అక్కడ నిలిస్తే ఒట్టు! తోకముడుచుకుని అదే ద్వౌడు. మూడురోజుల దాకా తలచుకు - తలచుకు నవ్వుకున్నాను...ఆయనమీాద కోపం అంతా పోయిందమ్మా-అమాయకుడు-క్షమించాను.'

"మరి, నన్ను...?"

"ఊహుఁ.....ఇందాక చెప్పలేదూ.....ముసలివాణ్ణి అయిపోతానా నేడో రేపో...ఇంతమందినీ క్షమించేఓపిక లేదు నాకు....అదేపననుకున్నావా ఏం...చేతనైతే...... అదుగో వరండాలో కూర్చుని...తన్ను మరచిపోయినావే మోనని బెంగతో తొంగిచూస్తున్నాడే....ఆ ధీరుణ్ణి...... చెవులు మెలేసి...ఖైదీలాగా నాముందు తీసుకువచ్చి నిలుపు ...చేతనైతే...తలఎత్తి గర్వంగా చిరుమీాసం మెలివేసి... తన ధన్య—వాదాన్ని ఆలపించమను...అప్పుడు మీా యిద్ద

రిసీ...దీవించుతాను...ఊఁ...అయిదు నిమిషాలకన్న వ్యవధి యివ్వను...చలో..."

"నాన్నా..."

"—నాదగ్గిర ఇలా ముద్దులుకుడుస్తూంటే..... నీ నాథుండు...చూశావా నన్ను విసిగించావా అంటే అన్నీ యిలాటి గ్రాంధిక ప్రయోగాలేచేసి ... కసితీర్చుకుంటా... పోనీలే దీవన...తీరుబడిగా జరగాలిసింది కనుక—వాయిదా వేద్దాం...నన్నిక కదపమాక...ఆ రణగొణధ్వనంతా ఆతని చెవిదగ్గిర...అలా తోటలో తిరుగుతూ...నీ యిష్టంవచ్చినంతసేపు చెయ్యి. నేనివాళ యీ కథ పూర్తిచేసి పంపకపోతే .....ఇంకా ఏమన్నా వుందా, సుందరం! తెలుగుదేశం యీవత్తూ, కేవలం తలక్రిందుగాతుంది—"

—o—

ఇదీ - కథ

●

'ఏంమామా! యీ నెలఅంతా మనకు అఖండ రాజయోగం. జన్మలగ్నానికి ఫలితం శత్రునాశనం అని కూడా అన్నాడేంటోయ్! ఇదుగో, వెళ్ళి, ఆ... కొడుకున్నాడే, వాడితో 'ఖబడ్దార్' నీ గుండెల్లో నిద్రపోతా" నని చెప్పివస్తా - శుభం—'

రోజూ, నాకు ఆ పనసవినడం అలవాటైపోయింది. కాని అప్పుడే రైలుదిగివచ్చిన ఆ స్నేహితుడికి అందులో వున్న గుండెకోత ఏంతెలుస్తుంది? ఏమిటి ఆ వాలకం, ఎవరు ఆ మనిషి, ఏమిటి ఆ మాటలకు అర్థం? అనుకుని తెల్లపోతూ, ఏమీ అడగలేక, ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్నాడు.

ఆతన్ని సముదాయించటానికని, మళ్ళా ఓమారు ఆ కథఅంతా ఏకరువుపెట్టాలి—

—పాపం, ఆతడు చాలా మంచివాడోయ్, నోట్లో నాలుకలేనంతటి అమాయకుడు. నలుగురికీ తలలోనాలుకలాగా మెలగుతూ, ఒక జోలీ శొంఠీ అక్కరలేకుండా, పదిమంది సంపన్నగృహస్థులయిళ్ళల్లో పౌరోహిత్యంచేసుకుంటూ, నాలుగుడబ్బులు కూడవేసుకుంటూ, ఓ యింటివాడై యింటిపట్టున సుఖంగా కాలక్షేపంచేస్తూండేవాడు.

—నిజంగా అవసరం ఏమీలేదు సుమా? అదివరకు ఎన్నడూ అలాటి వెర్రిమొర్రినమ్మకాలు ఉన్నాయో, లేవో

కూడాను. కుడిచికూర్చుని ఊరక ఉండలేనట్టుగా, రామన్న ఊళ్ళోకి ఎవడో కొత్తజోషీ దిగేటప్పటికి, తన జాతకం చూపించుకున్నాడు: అక్కడితో మునిగింది.

ఆ అప్రాచ్యుడు — వాడెవడో బిళ్ళకుడుముల్లాగ రెండురూపాయలు చేతుల్లో వేయించుకుని — ద్వికళత్ర యోగం ఉన్నదని చెప్పాడు. రామన్న నిలువునా నీళ్ళుకారి పోయాడూ!

ఇక, అక్కడనుంచీ చూసుకో, కాలుకాలిన పిల్లి లాగా, తందనాలుతొక్కడం మొదలు! పోనీ ఎవరితోనైనా మనసువిప్పి, 'ఇలాటి ఆపదవచ్చేట్టుంది, ఏమిటి ఉపాయం?' అని అడిగినా బాగుండిపోను. రండాగర్భంచేసి కప్పిపెట్టాడు. నాలుకదాటిందంటే నాలుగువాడలూదాటి, తన యిల్లాలి చెవిని ఎక్కడపడుతుందో, ఆ వార్త వినగానే ఆ అమ్మాయి అప్పుడే గుటుక్కుమంటుందేమోనని, నోరునొక్కుకుని — సొంతవైద్యం మొదలుపెట్టాడు.

హరి : ఓం అంటూ ఆదిలోనే పెద్ద హంసపాదు వచ్చింది. సిసలైన శ్రోత్రియుడు, పరాయి ఆడదానికేసి కన్నెత్తి చూడటమన్నా అలవాటులేనివాడు, చూస్తూ చూస్తూ ఒక్కసారిగా, — ఎంత తెగించినా — గంగలో ఎలా ఉరుకుతాడు? అందువల్ల, నాలుగురోజులు నానామూరా ముళ్ళూపడి, ఏలాగైనా, తనయింట దీపంనిలుపుకోవాలని,— కొంచెం గడుసరిగా అనుకుని — ఓ పన్నాగంలోకి దిగాడు.

అంతవరకూ చక్కని అనుకూలదాంపత్యం, చిలకా గోరింకలాగా చూడముచ్చటఅయేది ఉభయులనూ. ఒక్క-

సారిగా కటికకోరంటికంలోకి దిగి, ఆమెవంకన్నా చూడకుండా, కాల్చుకుతినడం ప్రారంభించాడు. కొంతకాలమైనా అలా—అంటిముట్టకుండా, పరాయిదానికన్నాకూడా కనాకష్టంగా చూస్తే - తనగుండెలు ఎంత కుమిలిపోయినా - తనభార్య బ్రతికి బాగుంటుందికదా అని ఆ బ్రాహ్మణుడి ఆశ:

అది ఆ చిన్నదానికి ఏం అర్థమౌతుంది? మొదటి రోజు కసిరి కరవవచ్చినట్టుగా మీదకువస్తే, చెంపకు చారెడు కళ్లుచేసుకుని బెదిరిపోయినా, అప్పటికేలాగో - ఏదో చిరాకుగావుండి అలా మండిపడుతున్నాడని - సమాధానపరచుకుని ఊరుకుంది; కాని, రోజూ ఎప్పటికప్పుడు అదేతంతు అయేటప్పటికి బెంగతో, హడలిపోయి మంచం ఎక్కింది.

అక్కడితోనైనా, కళ్ళుతెరచి, రామన్న పిచ్చివేషం వేయకుండావుంటే బాగుండిపోనేమో? ఏంచేశాడనుకున్నావు? ఆ ఉపశాంతికి గ్రహచారం లొంగకపోగా, నెత్తి అణచడానికి కూర్చున్నట్టుంది, అందుకనే, నిక్షేపంలాంటిది అలా లోజెడిపోతూన్నది, ఇక తాామసించకూడదు, అని నడుం కట్టుకుని, - లోతుగా మునిగాడు.

అవును మరి, ఇక ఊరుకుంటాడా, పరమేశ్వరుడిమీద భారంవేసి, పదిరోజులు ఉడుకుడుచుకుని, చివరకు సాహసించి, పళ్ళబిగివిని, ఏలాగైతేనేం, పనిచేసే మంగాయ్ అని వుందిలే - ఆనక చూపిస్తానుండు-దానిమీద చేయివేశాడు. అవును అంతకన్న ఎక్కడికి వెతుక్కుంటూపోతాడు. అలాటి కార్యకలాపానికి తూర్పేదో పడమరఏదో అదివర

కెన్నడయినా ఎరుగున్న పాపాన పోయివుంటేనా? అందు బాటులో వున్నది — అది వాడి పూర్వసుకృతంకొద్దీ — అందింది.

ఇక పీడ వదలిపోయిందికదా అని ఎగిరి గంతులు వేశాడంటే నమ్మ.

మూడునాళ్ళ పట్టపగలు - ఏలాగో మొక్కు తీర్చుకుని బయటపడ్డాడనుకో. అసలు రెపరెపఅంతా అందుకుకాదుగా— మంచిరోజు చూసి - మళ్ళా యింట్లో మంచం దులిపాడు.

ఒకరోజు, రెండురోజులు— ఆ అమ్మాయి ఏ మాత్రమూ తేరుకోకపోవడం అలా ఉండగా, మరీ, కారు కమ్ముకుని, దిగనాసిల్లిపోయింది. అప్పటికైనా మేలు కున్నాడా! తగిన ఉపశాంతిజరిగిందికదా - అనేధైర్యంతో దానంతటఅదే, భారకంతగ్గి లేచి తిరుగుతుందని — జబ్బు ఒకటైతే-వైద్యం ఒకటిగా లంకణాలుకట్టి మాడ్చి చివరకు, అత్తవారికి కబురుచేశాడు.

మామగారు వచ్చిరావడంతోనే వైద్యుణ్ణి పిలుచుకు వచ్చి చూపించాడు. అతడు ఆయనను చాటుకుతోసుకు వెళ్ళి, ఏంచెప్పాడో! ఆయన, రామన్నతో మళ్ళా పలు విప్పకుండా, తన భార్యచేత చెప్పించి, ఇక అక్కడ గంగ ముట్టకుండా, ఆపూటే కూతురిని, తనఊరు తీసుకువెళ్ళి పోయినాడు.

—వారంరోజులు అయినా, అక్కడనుంచీ ఏ కబురూలేదు. మనసుపట్టలేక, రామన్న తానుకూడా రైలు ఎక్కాడు. గుమ్మంలో అడుగు వేసేటప్పటికి ఏలాగు ఉన్న

దిటాస్థితి — ఇల్లంతా ఆలగోలు బాలగోలు. అప్పుడో కాస్సేపో—

అంత గంగిగోవులాంటి సాధువు - అమాంతం ఆ మామగారిమీద విరుచుకుపడ్డాడు, 'అంత ముంచుకువచ్చినా తనకు కబురెందుకుచేయలే'దని. ఆయన ఉగ్రుడైపోయి, 'చేసిన నిర్వాహకం చాలక ఏ ముఖంపెట్టుకు నా గడప త్రొక్కుతావని కబురుచేస్తాను ?' అనగానే, రామన్న సగం చచ్చి, గుడ్లనీరు కుక్కుకుంటూ, - భార్య మంచందగ్గిరకు వెళ్ళాడు. చుట్టూ ఎవరెవరో కూర్చునిఉన్నారు. ఎవరూ వైదొలగి ఆతన్ని దగ్గిరకువెళ్ళనీయలేదు. అంతదూరంగా అలా నిలుచున్నాడు.

—తల్లి వంక చూస్తూన్నది అంతసేపూ - అలికిడికి కాబోలు నెమ్మదిగా మెడ ఆతడున్న వేపు తిప్పి -పెనిమిటి కంటపడగానే - అంత నీరసంలోనూ మెడవిరుగుతుందేమో అన్నంత దుడుకుగా తల విసిరిత్రిప్పుకొని - విపరీతంగా మూలిగింది. అందరూ, ఆతని వేపు తిరిగి - బాకుల లాటి చూపులతో గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి అక్కడనుంచి తరిమేశారు.

—రామన్న వచ్చేసినతరువాత ఒకగంట మాత్రం ఆమెకు ఊపిరిఉన్నదట—

అంతటితో పోయిందనుకున్నావా ? ఆ వరుసవరుస- రామన్న మూడు నెలలు ఆస్పత్రిలోఉండి — మళ్ళా తల్లి కడుపున పుట్టాడనుకో : ఆతడి పాపం-కొంచెం ఆలస్యంగా ఫలించింది— అప్పట్లో రాలిపోయినా —అదృష్టవంతుడే.

—ఒకరిని ఓ మాట అనడు పలుకనడు. ఎప్పుడూ ఒక టేధోరణి 'గ్రహబలం' : అలా అనుకోవడమే ఆ వెర్రికి బలం. అసలుసంగతే గ్రహించే మతిఉంటేనా—అసలు గుండెలాడేనా ?

ఇప్పుడు ఇదోమాదిరి—ఏ పత్రికో చదివి-పంచాంగం చూశో—నెలవారీ, రోజువారీఫలితాలు కట్టుకోవడం—అది యింటింటా చెప్పిరావడం : విన్నావుకదూ "శత్రు నాశనం" అట. శత్రువు ఎవరో తెలుసునా, ఆ...కొడుకన్నాడు ?—మామగారు.

ఇదీ—కథ.

—[౦]—

హంసధ్వని

'ఏంరా మామా! ఇక రేపటినుంచి పదిహేను రోజులదాకా కాలేజీముఖం చూడనక్కరలేదు కదా!... సెలవుల్లో ఏంచేద్దాం...' అన్నాను.

'చేయడమేమిటోయ్!... కళ్ళు మూసుకు తెరిచే టప్పటికి మళ్ళా బడీ...మనం. వాటంతట అవే రెక్కలు గట్టుకు మేఘాలమీద ఎగిరిపోతాయి. నీకేం ఆ దిగులక్కర లేదు ఏలా గడుస్తాయా అని...' రంగశాయి...చులకనగా సమాధానం యిచ్చాడు ... తల ఎత్తకుండా... కలం ఆప కుండా

'ఇఖ...సంక్రాంతిపండుగలని... దేవరవారికి తెలుసునా?...' మంగయ్య- తలఊగించినట్లుగా (మంగయ్య అంటే...మా లాడ్జి ఆసామి) తల ఎగురవేసి...నాకు నవ్వు తెప్పించి.

'అవునురా ...అందరూ ... అంటే నీవు సహా... మూటాముల్లే కట్టుకుని అత్తవారిళ్ళకు బయలుదేరుతారు... ఆ సరదా...నాకూ ఉండేదికాని ... ఒంటికి సరిపడలా... ఖాయిలాచేసింది. అప్పటినుంచీ ... గప్ చిప్...' అని కళ్ళతో నవ్వాడు.

'నీ పెళ్ళిఅయి...రెండేళ్ళేగా...'

ఆఁ... ఆ మేడాదిలోనే...యీ ముచ్చట...'

'అంటే...'

'అందుల కొక్క గాథ కలదు'...అది ఇప్పుడు తెమలదు...' శుకసప్తతి పద్యాన్ని చెడగొడుతున్నాడు...

'టూకీగా చెప్పరా... రేపు నే నుండను....'

'అదృష్టవంతుడివి సోదరా !...పోయి, హాయిగా, కాటూరిరాయని తేటగీతల్లో అర్థమంతా అనుభవించి మరీ రా...లేనివాళ్ళకు ఏలాగూ లేనేలేదు !'

'లేకపోవడమేమిటి, నీ ముఖం ... అత్తవారింటికి కొత్తల్లుడు వెళితే...నెత్తినపెట్టుకుంటారు, కాని...'

'పెట్టుకునేవారే...కాని...'

'అనగా ...'

'కథ చెప్పవలసివస్తుంది ఖబర్దార్ –'

'చెప్పవోయ్, అయితే... ఎందుకన్నా మంచిది... మనం ఆ పనిమీదనే గనుక, వెళ్ళేది...'

'నీకు అంత అతితెలివికిపోవడం ఎక్కడ చాతనవుతుందిలే...అయినా, విను... విన్నందువల్ల నీకు మహా వచ్చేదీలేదు...'

'నీకు పోయేదీలేదు.'

'ఇదివరకే పోయిందనే .... యిందాక విన్నవించుకున్నది...అవును, పోక ఏంచేస్తుంది...

'హరిః ఓం–పండుగకు తప్పకుండా రావాలనీ...యీ ఉత్తరమే శిలిగ్రాముక్రింద భావించవలసిందనీ.... మా మామగారు అప్పటికి నెలరోజులనుంచీ ... ఉత్తరంమీద

ఉత్తరం, ప్రతి ఉత్తరంలోనూ యిాలాగే నాకూ పోష్టు వాళ్ళకీ కూడా విసుగుపచ్చేట్టుగా రాశాడు...ఆయనకన్న మన కిక్కడ ఎక్కువ ఆదుర్దాగా ఉంది...

ఆ అమ్మాయి డి. యం. సి. పుస్తకాలు కొనుక్కుని వస్తూంది. నేనుకూడా అనుసరించాను. మరోఉద్దేశ్యమేమిా లేదు......మన కారువాళ్ళకి అది మామూలేకదా.......

ఎప్పుడు సెలవలు వస్తాయా అని...ఇంక కొన్ని ఘడియల్లో, తినబోయేవాడికి...ముందుగా రుచుల జాబితా యివ్వడం ఎందుకూ ?–సరిగ్గా...నీవు యిప్పుడు...ఏమేమని మనసులో అనుకుంటున్నావో...అంతకు వేయిరేట్లుగా ఉవ్విళ్ళూరాననుకో...అవునోయిా...అదే, తొలిసారి పండుగకు...అత్తవారింటికంటూ వెళ్ళడం.

'తప్పకుండా రాగలవాడను అని ఒకసారికి ముమ్మారు వ్రాశాము. అంతకూ నమ్మంలేకనో ఏమో ఏమని విన్నపాలంపుకున్నాడో, మా నాన్న పనివేళా నన్ను ప్రయాణం చేయడానికి తయారైనాడు యిక్కడికి. అమ్మా వాళ్ళూ అక్కడనుంచీ అలాగే యకాయకీ మేము వచ్చేనాటికి అక్కడికి జేరుకుంటారట. సరే అంటే సరేనన్నాను...

'కాని అనుకున్ననాటికి బయలుదేరడం పడింది కాదు. ఆ నెపం కాలేజీవాళ్ళమిాద వేశానులే. ప్రైవేటు క్లాసులు యిత్యాది కారణాలు చెప్పినా మా నాన్నచేత, వాళ్ళనో లక్ష తిట్టించాను. యిద్దరమూ రాకపోతే అక్కడ అటూ అత్తవారూ, అమ్మావాళ్ళూ ఏమన్నా అనుకుంటారు. గనుక నీవు ముందు అనుకున్నట్టుగా బయలుదేరు.

వెళ్లేటప్పుడు నా సూట్ కేస్ వగయిరాలు కూడా తీసుకు వెళ్ళావా అంటే నాకు ఆట్టే బాదరబందీఉండదు. యిక్కడ బడిఅయిపోవడంతోనే తక్షణం రైలెక్కుతాను' అని గంట సేపు స్వస్తిచెప్పి ఏలాగైతేనేం ఆయనను ఒప్పించి పంపించాను. దవనం, మరువం, పెద్ద చామంతి. ఇంకా ఈలాటి దినుసులన్నీ ఓ బండెడు సామానుకైతే చెప్పి అవిమాత్రం తప్పకుండా, వచ్చేటప్పుడు తీసుకురమ్మని మరీ మరీ నాతో చెప్పి మా నాన్న బయలుదేరి వెళ్ళిపోయినాడు. అసలు మనం ప్రయాణం మానడానికి ముఖ్యహేతువు, చదువూ కాదు, పాడూ కాదు. మరునాడు రుషియా ఓపెరా కంపెనీ దిగుతూంది. ఉండి చూద్దామని, అందుకనీ ! అసలు సంగతి చెపుతే, ఆయన ఒప్పుకునేవాడంటావా ?—

'ఒక్కమారే, సీజనుకు అంతా టిక్కెట్టు కొన్నేశాను. చేతులో పైసా ఆడుతున్నదిగా. ఆ వారడి, దవనం మరువం యిత్యాదులలో తగ్గించవచ్చును. చాలా సరదాగా గడిచినవి ఆ నాలుగు రోజులూ...'

'కావలసినవన్నీ మా నాన్న చెప్పినంత భారీగా కాకుండా, దగ్గిరఉన్న డబ్బుకు సరిపోయేట్టుగా ముక్తసరిగా కొని పార్శెలుచేయించాను. పేసింజరులో నేను రికామీగా చేతులు ఝాడించుకుంటూ అత్తవారి ఊరులో దిగాను.

'దిగటంతోనే అటూయిటూ చూశాను, ఎవరన్నా వచ్చారేమోనని. ఎక్కడా నాలుగుమూలలా, ఎరుగున్న మొగం ఒక్కటీ కనిపించలేదు.

"అసలు మా మామగారే నన్ను రిసీవ్ చేయడానికి తప్పకుండా రారా అనుకున్నాను. ఆయన రాకపోవడంతో కొంతవరకూ ఆశాభంగం అయింది. తాను రావడానికి-ఏ సందర్భముచేతనైనా వీలులేకపోవచ్చును, కాని ఎవరో ఒకరిని పంపడానికేం ? ఊరికి వచ్చినవాడు, యింటికి రాకపోతాడా, అనే ధీమాతో వున్నారు గదా సరి. కానీ, వీళ్ళపని పడదాం అని అల్లుడితనంలో నాకు ఆవేశము ఎత్తుకువచ్చింది. అసలు వెళ్ళకుండా మానేసి ఆపూట హోటలులో భోజనంచేసి తిరుగుబండి యెక్కి కూర్చుందాము అనుకుంటే అందుకు రెండు ముఖ్య అవాంతరాలు వచ్చినాయి. ఒకటి: మన చేతిలో మళ్ళా తిరిగి యిక్కడకు జేరుకునేందుకు చాలేటంత డబ్బులేదు. ఇంకొకటి: మా నాన్న ఊరుకోడు.

'అందుచేత, సాపుగా ఎగవేయడం అనే ఉద్దేశ్యము ఉపసంహరించుకుని చాలా ఆలస్యంగా, భోజనాలవేళ మీరిపోయిన తరువాత అక్కడకు జేరుకుంటే అప్పుడు వాళ్ళు మళ్ళా వంటచేసి పెట్టవలసివస్తుంది. ఆ మాత్రం శిక్షతో ప్రస్తుతం పోనిద్దామనుకున్నాను. 'యిప్పుడెలా వచ్చావు. రైలేం లేదే' అని అక్కడ ఎవరో ఒకరు అడుగక మానరు. సరే, మనం జవాబు చెపుతాము, 'రావడం ఉదయానే వచ్చాను కాని, యిల్లుకనుక్కోవడం చెడ్డ గగనమైపోయింది. తిరిగీ తిరిగీ ఎందరిని అడిగినా ఎవరూ సరిగా చెప్పందే.' దాంతో అందరూ 'అయ్యో-పాపం!' అనకతప్పదు. మామగారికి, యిందులో అర్థం నసాళానికి తగిలి చేసిన

పొరపాటుకు, తప్పక నాలుక కొరుక్కుంటాడు. ఈ తఫాకు యింతటితో వదిలిపెడదాం అని నిశ్చయంచేసుకుని మళ్ళా ఇంకోసారి కాఫీ, యిడ్లెన్నూ మేసి పత్రికలు కొనుక్కుని చదువుకుంటూ వెయిటింగ్ రూములో పడుకుని- ఏ రెండు గంటలకో నింపాదిగా బయలుదేరవచ్చును కదా అని బుక్ స్టాల్ దగ్గరకు వెళ్ళాను.

"అక్కడ ఒక అమ్మాయి నిలుచుని డి. యం. సి. పుస్తకాలు తిరగవేస్తూన్నది. అమ్మాయి అంటే ఏ పన్నెం డేళ్ళో ఉంటాయి. అయితే పిల్ల మాంచి ఏపుమీద గుమ్మ టంలాగా ఎదిగివస్తూంది. ఏడాదికో, రెండేళ్ళకో ఇక చేసు కున్నవాడి పంటపండుతుంది. నాజూకుగా, బొద్దుగా చాలా అందంగా ఉంది. అంతకన్నా జుట్టు నొక్కులు నొక్కులుగా ముఖ్యంగా ఆ చిన్నదానిజడ చూచి నేను ఆవేపు పరకా యించి చూశాను. మన గాలీ, నీడా సోకి ప్రక్కన ఎవరా అని కాబోలు నావేపు తిరిగి చూసింది. చదువుకుంటూన్న కుర్రది గనుక చటుక్కున ఒళ్ళు కుదించుకోనడం, సిగ్గుపడి ఎగిరి గంతువేయడం యిలాటి మామూలీ చేష్టలు ఏమీ చేయకుండా నిదానంగా కొనుక్కునేవి కొనుక్కుని ఊరి కేనే నా వంక మరోమారు చూసి వెళ్ళిపోతూన్నది.

"నాకు ఎలాంటి దురభిప్రాయమూ లేదు సుమా. పసి పిందె అని ముందుగానే విన్నవించుకుంటినిగా! ఉట్టి బులభాటంతో పుస్తకాలు అమ్మే ఆతడిని 'ఎవరు ఆ అమ్మాయి—' అని విచారించాను. ఆ సోదరుడు, వేరే అర్థంచేసుకుని నామీద కొరకొరలాడి చిల్లర నాముందుకు

నిర్లక్ష్యంగా విసిరివేశాడు. మళ్ళా కదిలించితే, మర్యాద దక్కేట్టులేదు ఎందుకు ఏదో చిల్లరమాట పడటం, మనం. ఏపాపమూ పుణ్యమూ ఎరుగకపోయినా, పత్రికలూ, పుస్తకమూ చంకను పెట్టుకుని చిల్లర పక్కజేబులో వేసుకుని అక్కడనుంచి కదిలాను.

"తీరుబడిగా ప్లాట్‌ఫారం కొలతవేయడం మొదలు పెడితే దానితో కొంత పొద్దుపోతుంది. కూర్చుని చదవటం అంటే ఎంతసేపని చదువుతాం కనుక. అందులో ఎప్పుడూ, చదువుకూ మనకూ సగం ఎరికేఆయెను! – మాంచి గమకంగా వుండే బొమ్మలు ఎగాదిగా చూడటం, తరువాత పుస్తకం పత్రికా మూలపారవేయడం నీకు తెలియనిదేమున్నది మన విషయం.

"ఆ పిల్ల వెళ్ళిపోయిందనుకున్నాను. కాని లేదోయ్. షెడ్ లోపల జీడిపప్పులు బేరమాడుతూంది. నాకు నోరు పురపురలాడింది. కొని, జేబులనిండా పోసుకున్నాను. ఒకొక్కక్కపలుకే తింటూ గోడలమీదఉన్న నిలివెడేసి ప్రకటనబొమ్మలు చూస్తూ అక్కడే నిలుచున్నాను...

"ఆ అమ్మాయిలో యిందాకటికన్న ఎందుచేతనో కొంచెం కులుకు ఎక్కువయిందోయ్. నేను కనిపెడుతూనే ఉన్నానులే; చూపు ఊరికే అటూయిటూ కొండాడుతూందన్నమాటేకాని, మన ధ్యాసఅంతా అటు నేపే ఉంది. అంటే, వేరే మరేంలేదు. ఆ పిల్ల ఎందుచేతనో అంతగా నన్ను ఆకర్షించుతూంది...

"నడుస్తూంది. నేనూ...

"అలా అనుసరించడంలోకూడా మరో ఉద్దేశమేమీ లేదు. నట్టి సరదా. మనకారువాళ్ళకు అది మామూలే కదా...

"జీరాడే పానడా చెప్పుకాలికి బందాలుపడింది కాబోలు నడక బెసకటంలో పుస్తకాలు క్రిందపడి చేతి పొట్లంలో జీడిపప్పులు చెల్లాచెదరై పోయినాయి పాపం, ఆ అమ్మాయివి...

"అప్పుడు మనకు, అనుకోకుండా అదృష్టం కలసి వచ్చింది. ఆమెకన్నముందుగా నేను అవన్నీతీసి, దుమ్ము దులిపి అంటే, పుస్తకాలే, జీడిపలుకులు ఆలాగే వదిలి వేశాను- ఆమెకు అందిచ్చి ఒక్కఅంగలో ఒక్కనిమిషంలో యింత నిర్వాహకం చేశాననుకో. మరి మీ మిత్రుడేం సామాన్యుడనుకున్నావా ఏమిటి?

షివల్‌రీ—

కృతజ్ఞత—

"ఏవీ కావు. నేను సంకోచించకుండా వెంట నడవ డానికీ ఆ అమ్మాయి నవ్వుమొగంచేసుకోవడానికీ సందు చేసుకోవడం మనసు సరిపెట్టుకోవడం తప్ప మరేమీకాదు-

"ఎంతసేపు? - ఎంతదూరం మౌనంగా ఆలా నడ వడం...

"ఏలా మాటలలోకి దించడం...?

"ఊళ్లోకి ఎంతదూరం ఉంటుంది. ఆ కనపడే పెద్ద మేడ ఏమిటి? రోడ్లు అన్నీ యిలాగే ఉంటాయా దుమ్ము కొట్టుకుంటూ? నిన్న ఇక్కడ ఏమన్నా చినుకుపడ్డదా?

నేను బయలుదేరేవేళకు మదరాసులో కారుమబ్బులూ, కుంభవృష్టీ, అవును అక్కడనుంచే రావడం. లా చదువుతున్నాను. పరీక్షలయిపోయినతరువాత ఏమీచేయాలని లేదు. అవసరంలేదు సంపాదించాలని. ఆఁ ఫరవాలేదు. భాగ్యవంతులమంటే లక్షలుమూలగటంలేదుకాని కాని...

"పెళ్ళి యింకా కాలేదు. చేసుకోవాలనే ఇష్టంలేదు ఇప్పుడప్పుడే. ఏమిటో అసలు యిలా పూర్వకాలపురకంగా ఎక్కడనుంచో ముక్కూమొగం ఎరుగని ఎవతెనో తీసుకువచ్చి, పెద్దవాళ్ళు మెడకు తగిలించితే మొదలకుండా అదే రంభ అనుకుంటూ, పిల్లలను కంటూ, యింట్లోపడివుండటం ఇలాటి వెషాలేమీ మనదగ్గిర సాగవు. మావాళ్ళకు కూడా నేనంటే హడలు. నాదగ్గిర అవేమీ ఎత్తరు.

ఇలాగే ఒక టేమిటి, నోటికివచ్చినట్లుగా వాగాననుకో. కోతలుకోయడంలో, అబద్ధాలాడటంలో నేనేమీ వెనుదీయలేదు. మరి, ఆ సందర్భము అలాటిది!

"ఏలాగోఅలా మాటాడించడానికి అని అంటీముట్టని ప్రశ్నలు ఊరు భోగట్టాకు సంబంధించినవి రెండు మూడు, మచ్చుకు వేసిచూసి, ఆ అమ్మాయి బెరుకులేకుండా జవాబు చెపుతూంటే ధైర్యంగా ఆమె నన్ను తిరిగి ప్రశ్నించుతూన్నదన్న స్పృహకూడా లేకుండానే అడిగినదానికి అడిగేదే తడవుగా ఉన్నవీ లేనివీ...

"ఆఁ, పెళ్ళికాలేదని ఎందుకు అన్నానంటే అయిందని ఒప్పుకోవడం ఎందుచేతనో నామర్దాగా తోచింది. ఇంతకూ కీలకం ఏమిటంటే ఆ అమ్మాయితో మాటాడుతూన్నకొద్దీ

మాటలు మొదలుపెట్టినప్పటినుంచీ ఆ పిల్ల సానిపాప అయి వుంటుందనిపించింది. వేషం ఒక్కటే కాదు, కులాసాగా డీఅంటే డీఅని జవాబుచెప్పే ఆ ధోరణీ, కులుకూ, వయసుకుమించిన తెలివిచిన్మె ఆ కళ్లూ వేయేళ్ళు తపసుచేసినా మనవాళ్ళకు అబ్బుతాయా? అందుకు వాళ్ళే పెట్టిపుట్టారు. అందులోనూ చదువుకుంటూన్నదానిలాగాకూడా ఉన్నదా ఇక నేం!

"చాలాదూరం నడిచాము. అప్పుడు అనిపించలేదులే, ఎంతసేపటినుంచి నడుస్తూన్నదీని! నా జేబుల్లో జీడిపప్పులు కూడా చాలాభాగం అయిపోయినవి. మాటలసందునే ఎప్పుడో యాదాలాభంగా 'యింద' అని యివ్వడం మొదలు పెట్టివుంటాను. దోవపొడుగునా ఇద్దరమూ, బొక్కుతున్నామన్నమాట!

"అంతసేపటినుంచి చూస్తూండటం, సరసను — చెట్టాపట్టాలువేసుకోవడం మినహాగా, రాచుకుంటూ-నడవడం' సరదాగా కబుర్లుచెప్పుకుంటూ ఉండటం, ఇన్ని కారణాల మీాద ఆ అమ్మాయి సహవాసం ముచ్చటగా నాకు ఉన్న దనుకోవడంలో ఆశ్చర్యపడవలసినదేమీాలేదు. పైగా, నాకన్న ఎక్కువ చొరవ — మనం ఎంతగానో నేర్చుకోవలసి వున్న మరియాద! — వదలబుద్ధిపుట్టటంలేదు.

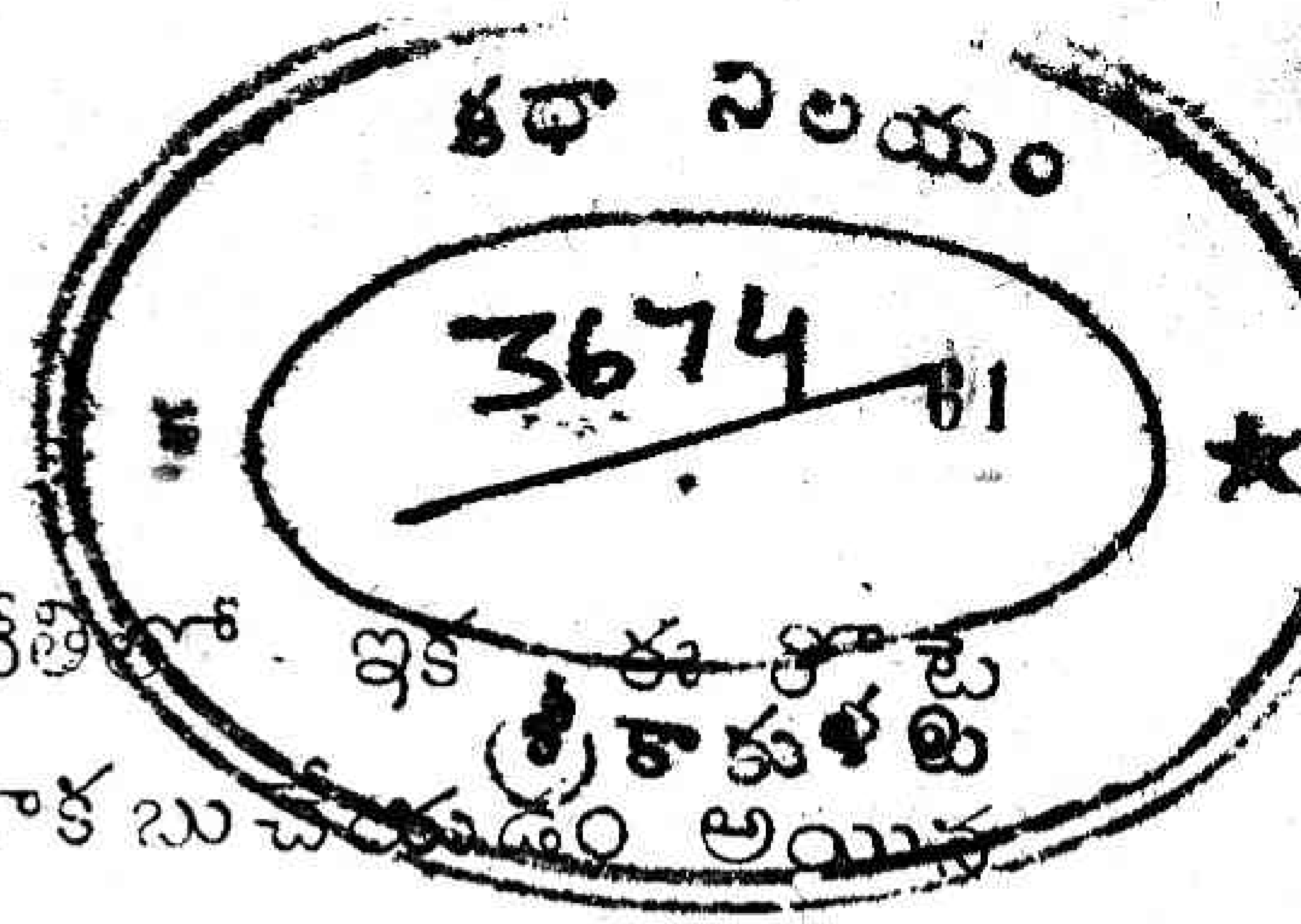
"వాళ్ళయింటికి వెళితే! — అప్పుడు తోచింది ఆ ఆలోచన. నా అదృష్టం బాగుండి, ఆ అమ్మాయికి ఓ అక్కయ్య అంటూవుండి — ఎందుకు వుండదు? ఉంటుంది. యింతకన్న లేక, యింతకూ వాసితక్కువ అయినా కొత్త

వయసులో రంభను మించేట్టు ఉండితీరాలి! - నాకు, అంత కన్న ఏంకావాలి?

"పండుగ! - అత్తవారియిల్లు - యిల్లాలు! అవన్నీ మనసులోనుంచి తుడిచివేసుకుపోయినవి. చౌడయ్యా చెప్పినట్లు పండుగదినము అలా రాజరంగేళీగా మనకు ఆ ఊరిలో అయే యోగంవుండగా అత్తవారిల్లూ - కొత్తబట్టలూ - చచ్చుసంభావన దక్కకపోతేనేం! - ఏమంటావు?"

"ఏంరా? యిది కలా, కథా?" ఊపిరి వదలడం కోసమనిగాని నేను ఆ ప్రశ్న వేయడానికి అవసరం ఎంత మాత్రమున్నా అప్పుడు లేదు. "కథకాదు ప్రభూ! వ్యథ" అని అక్షరాలు నొక్కుతూ జవాబు చెప్పాడు రంగశాయి - ఆలోచనాభారంతో లాగు, తల, మెడతోసహా ఒకవైపు ఒరగనిచ్చి వాడుచూడకుండా వాడివైపే నిదానించిచూశాను. రెప్పలమీదుగా అప్పుడు తలఎత్తి ఉలికిపడేటట్టు చూస్తూ "తరువాత ఏంజరిగిందో చెప్పనా?" - అన్నాను. 'రంగశాయి సైఁ అన్నాడు.

"సరే ఆ ప్రకారంబున ఉభయులూ కలసినడుస్తున్నారు. మాటల మెలికలతో మనసులో సమాధానాలు ఒడిసిపట్టి అతినేర్పుతో తనకు కావలసిన కూపీ అంతాతీశాడు ఆ ప్రచండుడు; ఆ అమ్మాయికి ఒక అక్కవున్నమాట నిజమే. ఆ అక్క, తాను ఊహించినదానికన్న కూడాను ఎన్నోరెట్లు చక్కనిచుక్క అయినమాటా నిజమే.... చాలా చాలా తెలిపే చదువూ వాటెనిమించిన సరదా, కలుపుగోలుతనమూ, ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టగా అప్పుడే కాగి తేసుకుని

ఘుమాయింపుమీద వున్న ఆ ఆవునేతిలో ఇక ఈ [illegible] విరిగిపడటమే అవశిష్టం. ఇదంతా, వాకబుచే[illegible]డం అయిన మీదట నాయకుడు చేరుకున్న నిశ్చయము – అంతవరకూ కరెక్టేనా ?"

"అవునో కాదో ఆఖరుకు చెపుతాను, సాంతం అల్లు–"

"అల్లికేల అయితే యింత పలచగానే!–అసలు కథగనుక మెరుగుతీసుకు రావడానికి కృషిలేకుండా – నడిపేస్తున్నాను."

"నీ చిత్తం – సాగదీయక త్వరలో తెముల్చు."

"జీ, హుకుం. అయితే అక్కడక్కడ చుక్కలు పెట్టేస్తాను – ఆఁ ఎందాకా వచ్చాము ?"

"నేను, మధ్యమధ్య జ్ఞాపకంచేయవలసివస్తూంటే యీమాత్రానికేనా, తగుదునంటూ అడ్డంకొట్టింది – నడవడంలేదని ఒప్పుకోరాదూ పెద్దమనిషి తరహాగా ?—"

"అభ్యంతరం ఏమీలేదుకాని, పాడుచేస్తావని భయం, నీకు వదిలిపెడితే ! – నిన్ను ఒక ఊపు ఊపిచూద్దామని కాని యీమాత్రానికే తడుముకునే బాపతా, మన తాహతు నీకు తెలియదూ. అలనాటి సుబ్బన్న దీక్షితులకు, కరెంట్ అపరావతారాన్ని అనేమాట మరచిపోకూడదు మరి. స్వోత్కర్ష ఎందుకుగాని ఆవలి కథాక్రమం బెట్టిదనిన...

"ఇద్దరూ, వాళ్ళ యింటి వేపే వెళ్ళారు. దోవలు చీలిపోయి, ఎవరిదోవవారు కావలసివచ్చే విషయం ముందుగానే గ్రహించి నీవు మరికాసిని అబద్ధాలుఆడి తనకు ఆ ఊరు కొత్త, ఫలాని చోటికి అప్పుడే వెళ్ళాలంటూ అగత్యం లేకపోవడం యిత్యాదులు 'అలాఅయితే మాయింటికి ఎందుకు

రాకూడదూ' అని ఆ అమ్మాయిచేత అడిగించుకుని, మొగ మాటపడినట్లు నటించి కొంతనాటకం జరిగినమీదట వాళ్ళని పావనంచేయడానికి అన్నట్లు - ఒప్పుకొని కలలమీద కలలు దొంతర పేర్చుకుంటూ గుమ్మం ఎక్కేటప్పటికి యెదురు గుండా వచ్చి, - ప్రత్యుత్థానంచేసింది ఎవరు ? - మీ మామగారు: ఆ జీడిపప్పు భాగస్వామిని మీ పినమామగారి కూతురు. అదీ జరిగినప్రమాదం. మీ మామగారు ఆఊరికి బదిలీ అయినతరువాత అదేనాయెను నీవు వెళ్ళడం. ఎక్కడ ఉన్నారో తెలియదు నీకు. మీ మరదలు కుర్రదాన్ని నీ పెళ్ళప్పుడుచూచావు అంతే. ఆడపిల్లలు నిమిషంలో యిట్టే ఆనవాలుపట్ట వీలులేకుండా ఎదుక్కువస్తారాయెను. అందు వల్ల నీవు అన్నికారణాలు అలా కలసివచ్చినందువల్ల దెబ్బ తిన్నావుకాని, లేకపోతేనా ? అప్పటికైనా చెక్కుచెదరినట్లు అగుపించావా ? - వాళ్ళలోవాళ్ళు గుసగుసలుపోవడం, నిన్ను చూడనట్లుగా ముసిముసిగా నవ్వడమేకాని, మొగం మీద అడగడానికి - నీవుచేసిన అపరాధం ఏముందని, నిజా నికి? - మీ మామగారు నీ రసజ్ఞతకు పొంగిపోయిఉండాలి. కాని, నీకే ఉండటానికి మొగంచెల్లక, అప్పుడే తిరిగివెళితే బాగుండదు గనుక, ఆరోజంతా బలవంతాన ముళ్ళమీద ఉన్నట్టు ఏలాగో గడిపి - పరీక్షప్రశ్నలు అందరికీ ముందే తెలిసిపోయినట్లు అధికారులకు అనుమానం తోచడంచేత మళ్ళా పరీక్షచేయదలచుకున్నారని నీకు అతిరహస్యంగా ఆప్త డొకడు అతివాస్తవికంగా కబురు ఆపూటే చెప్పాడని, అందుకని తక్షణం వెళ్ళిపోయి కంటిమీద రెప్ప వేయకుండా

అంతా చదివితేనే తప్ప — గట్టెక్కడం కష్టమనీ మీ నాన్ననూ, మామగారినీ నమ్మించి - మీనాన్న అప్పటికే వచ్చిఉండాలనే సంగతి నేను మరచిపోయినా ననుకున్నావు గామాలు, లేదోయ్ సోదరా! యిక తోక మడతపెట్టావు. పండుగసరదామీద సంకురుమయ్య ఆయేడు ఆవిధంగా స్వారి చేశాడు- నీ కుళ్లు బయటపడుతూన్నందుకు నీకు కష్టంతోచ వచ్చునుగాని నేను, నిజమని నమ్మినదానిని దాచకుండా చెప్పాను - సారీ - ”

తలయెత్తి రంగశాయివంక చూడగానే మనసు చివుక్కుమన్నది. పాపం వాడిమొగం చిన్నబోయింది. అతి తెలివికి ఎందుకు పోయినానా అని తగని కష్టంవేసింది. ‘ఏంరా మామా’ అని బెదురుతూ భయంతో పలుకరించాను. వాడు నావంక చురచురచూసి పకాలుమని పగులబడ్డాడు - (సారీ నీవుచేసిన ఘనకార్యానికి మాలావుకథ అల్లానని నేను - సారీ యోం, నీ మొగంలాగున్నది. యింతచచ్చుగానా-యీ మాత్రానికి అయితే చలించేవాడినా ఎన్ని గమ్మత్తులు చేసేవాడిని! అదికాదు ఆ అమ్మాయి వెంట, లాపాలాగా తగులుకుని వాళ్ళయింటికి వెళ్ళాను. అంతవరకూ నీఊహ నిజమే, అంతే.

“నేను అనుకున్నది నిజం. వాళ్లు చాలా మర్యాదలు చేశారు. ఆ అమ్మాయి అక్కయ్య చాలాబాగుంది అవాళ అక్కడే ఉండిపోయాను. తెల్లవారేటప్పటికి ఒళ్ళంతా పళ్ళికలు, గంగాజలం అనుకుని కళ్ళుమూసుకుని కాల్లకూట్లంలో

నిలువునా మునిగాను. ఏమనుకుంటేమాత్రం ఎవరినిఏమన్నా ఏంప్రయోజనం ? - కుట్టిన తేలు గుణవంతురాలు.

"సానివాడనుంచి సరాసరి - బండిలోపడి ఏలా హాస్పిటలు జేరుకున్నానో పరమాత్ముడికి ఎరుక. దగ్గరవున్న పైసా బహుకొద్ది - ఊరులోనో ఎవరిముక్కూ మొగమూ ఎరుగను. ఉన్నస్థితి అదీఅయినా అధైర్యపడినందువల్ల ఒరిగేది ఏమీలేదుగనుక ఆలాగే మొండివేసి ఓమూల ఒళ్ళు తెలియనంత ఉష్ణం సలుపూ పోటూ నిండుగా మునిగి ఉన్నాను :

"నాపాలిటి దేవుడల్లే అక్కడ డాక్టరువాళ్ళ తమ్ముడూ నేనూ చిన్నప్పుడు చదువుకున్నాం. ఆయన కొత్తగా అక్కడకు బదిలీఅయి వచ్చాడుట: నన్ను చాలా ఆదరించి చివాట్లు పెట్టి ఎంతగోడవచేస్తాడో అని బహు భయపడ్డాను సుమా! ఏంఫరవాలేదని నాలుగోనాటికల్లా యింజక్షన్లతో ఆఉద్ధృతం తగ్గించేశాడు...

"వెంటనే తిరిగి యిక్కడకు వచ్చేశావు."

"అంతేనా మధ్య యింకా ఉంది : రెండురోజులైన తరువాత అవాళమధ్యాహ్నం వార్డుబాయ్ వచ్చి 'మీవాళ్లు చూడటానికి వస్తున్నారు' అన్నాడు. వినీ వినడంతోనే పడుకున్నవాడినల్లా ఆపాళంగా అలాగే నిలువెత్తున ఎగిరిపడ్డానంటే నమ్ము. మావాళ్ళకు ఎలా తెలిసింది. యింకేముంది' కొంపమునిగింది. గజగజలాడిపోతూ అప్రయత్నంగా 'ఎవరు' అన్నాను. అర్థంకాలేదు: నాభార్య, బొడ్డూడని పిల్ల యింకా. ఒంటరిగా వాళ్ళవాళ్ళు యిక్కడికి పంపిస్తారా? - పోనీ మన

ప్రయోజకత్వం తెలుసుకుని అభినందించడానికి తెగించి, వచ్చిందేమో అనుకుంటే తెలుగుపిల్లకేమిటి అంత తెలివి తేటలూ చొరవానా? - ఎన్నిమాట్లు పురంవెయ్యాలి! నేను అనుకున్నదాంట్లో సబబు విశేషంలేదు. కాని అప్పట్లో ఆ ఒడిదుడుకు తగిలేటప్పటికి మెదడు అలా పనిచేయడం మొదలుపెట్టింది - సరే, వచ్చినవారు ఎవరైతేనేం - కాళ్ళు బడ్డపాము కరవక మానదుకదా - పులినోటిలో తలయిరికి ఉన్నప్పుడు పుట్రకు వెరపుఎందుకూ. వస్తారు, చూస్తారు చూడనీ! అని గుండెకు నిబ్బరం తెచ్చుకుని ఊరుకున్నాను.

"ఎవరనుకున్నావు వచ్చింది? - ఎవరో చెప్పకో - ఎవరూకారు. మనం గంగలోదిగడానికి కారణభూతయైన ఆ 'కల్యాణ కల్పతరువు' - నదురూబెదురూ లేకుండా, ఏమొగం పెట్టుకుని వచ్చింది? - ఏమనివచ్చింది.

'ఎలా ఉంది' - దగ్గరకువచ్చి - కుర్చీ మంచంఓరకు లాక్కొని కూర్చుని తలనిమురుతూ అడిగింది - నాకు వళ్ళు భగభగలాడింది.

'దివ్యంగా ఉంది' అని విసంగా అన్నాను. కళ్యాణి సిగ్గులేకుండా నవ్వింది-చెంపపగిలేట్లు కొట్టడానికి - లేవడానికి శక్తిలేక ఊరుకుని అక్కసుతో మూలిగాను. ఎన్నివిధాలో పలుకరించింది. నేను బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగా తామసం దిగమింగుకుంటూ పళ్ళుబిగించి, కళ్ళుమూసుకుని అటుతిరిగి పడుకున్నాను. ఎందుచేతనంటే విన్నకొద్దీ, మనసులో సలుపు ఊరి - మెలికవేస్తూంది. పట్టలేక నోరువిప్పితే మన సంగతి ఇంకా నలుగురికి తెలిసి మనపని ఉన్నదానికి ఉపరి పరీక్షరాబు

అవుతుందని — శ క్తికి మించినంతగాకూడా తమాయించుకుని యిక కట్టలు తెగిపోతవని ఆ భూతం అక్కడినుంచి వదిలిపో తుందేమోనని ఆలా అటుతిరిగి పడుకునే — 'సిగ్గులేదా' అన్నాను — అంతటితో రోషంవచ్చి అయినా వదిలిపోతుంది కదాఅని. కాని అచ్చమయిన సాని అంతమాత్రానికే లొంగుతుందా ?

"సిగ్గు–ఎవరికి?" గద్దించినందుకుకాదు, వెక్కిరింతగా అడిగిందని రోషం ఎక్కింది నాకు. 'ఫో' అని ఉరిమాను. 'ఫోను' అని ఆ స్థాయిలోనే ఆమె జవాబుయిచ్చింది — కింకర్తవ్యం ?

"పొమ్మంటే పోయేదాన్నయితే — యీ ఛాయలకే అసలు రానేరాను. అసురుసురనడం అందరి గృహస్థులకూ పరిపాటే. ఆలనా పాలనా చేసేందుకు నాలాటిది దొరకడం అదృష్టమనుకుని కళ్ళనద్దుకోక కస్సుమంటారేం ? — బొట్టూ కాటుకా పెట్టి పిలిచానా ఓమారువచ్చి మాయిల్లు పావనం చేసి పొమ్మని? — యిప్పుడైనా పొమ్మంటానా–రమ్మంటాను గాని !"

"వచ్చినందుకు బుద్ధివచ్చింది——" అన్నాను — ఆమె అందుకూ నవ్వుతూనే 'బుద్ధికి బుద్ధంటూవుంటేనా రావడా నికీ పోవడానికీని ? — మాటకు మాటపలకడం నేర్చారుగాని రద్దికెక్కకుండా మరియాదగా మాన్చుకోవడం నేర్చారో ? — మా దొడ్డసరసులు ! మారాంచేయకుండా సాయంకాలం వచ్చేసేయండి.. మా చెల్లాయిని పంపుతాను. అదే సరి,

మీకు ముక్కుకు తాడుపోసి లాక్కువచ్చి నా గదిలో కట్టే
స్తుంది——"

అని వెళ్ళిపోయింది ప్రభూ! యీ సోదరుడు ఆలాగే సాయంకాలము అక్కడికి జేరుకున్నాడు. అవును, కాదు అనడం మరి, మనచేతులో ఉంటేనా. అదీగాకుండా అసలు కారణం మనకు నోటిపురపుర యింకా తీరలేదు.

సరే, మకాం అక్కడ, మందు హాస్పిటలులో. పది హేనురోజు లున్నాననుకుంటాను అలా. మళ్ళీ ఖాయిలా చేయలేదా అనేనా నీ అనుమానం?-మంచిప్రశ్నే! ఎందుకు చేస్తుంది? - మన జాగ్రత్తలో మనం ఉంటూంటే చేసినా మాత్రం ఏం? మనసంత పరవశంచేసుకునేటప్పుడు. మళ్ళా ఒళ్ళు చివుక్కుమన్నా - ఖాతర్ చేయం!

సెలవులదోవను సెలవులు అయిపోయినాయి. యిక విధిలేక బండీయెక్కి కాలేజీముఖమైనాను-అవాంతరాలన్నీ గడచి అన్నీ బాగా నేవున్నాయి. కాని రైలుకదలినతరువాత ఎందుకో స్టేషనుకువచ్చాడు కాబోలు మా మామగారికంట నేను,నాకంట ఆయన పడ్డాము. గుర్తుపట్టి కేకవేశాడు. నేను కిటికీలోనుంచి తలకాయ లోపలికి లాక్కున్నాను. దాని పుణ్యమా అంటూ వెంటనే బండీ జోడుపుచ్చుకున్నది. అప్పటికి ఆగండం గడచింది కదాఅని గుండెలు కుదుటపడి, అమ్మయ్య అనుకున్నాను. బండికిభత్యం ఎక్కడిదని ప్రశ్నించబోకు. అక్కడే అరువుపెట్టాను అని విశదమయే ఉండాలి. ఈరోజుకు మనం వెనుకటిబాపతు ఆ చిఠాకు కొంతబాకీ.

ఆ దెబ్బదెబ్బ, ఆరునెలలు యింటికి వెళ్ళలేదు. ఇక

చూసుకో అటూయిటూ, మామగారూ, నాన్నా చెక్కుతూ ఉత్తరాలు వ్రాశారు. అన్నిటికీ ఒక్కటే సమాధానం, మనదగ్గిరనుంచి, మౌనం. యీలోపల వియ్యంకులు ఇద్దరూ ఒకరిమీద ఒకరు కత్తులు నూరుకున్నారు. ఉన్నవాడు ఊరుకోకుండా, మా మామగారు "అల్లుడికి నేము ఏంఅపరాధం చేశామని అంత ఆగ్రహం? యీ ఊరువచ్చి మా యింటికి రాకుండాపోవడం? పండుగకు మీరందరూ దయచేసినందుకు మాకు బ్రహ్మానందమే అయినా, అల్లుడురానికొరత, మనం ఉభయులమూ ఫీల్‌అయినాము. ఎందుకురాలేదో కారణం, అప్పుడు మీరు చెప్పకపోయినా యిప్పటికైనా మీకు తెలిసి ఉంటుందనుకుంటాను" అని మూడుతావుల గ్రంథం పెంచి వ్రాశారు. దానితో మానాన్నకు రేగింది. నామీద నేరారోపణచేసినట్లు ఆయన ఎంచుకుని, మనంచేసిన నిర్వాహకం ఆయనకు తెలియదుకాదూ, లడాయికి లంకించుకున్నాడు. కొన్నాళ్ళు అలా పోస్టుద్వారా సంగ్రామం జరిగి, తరువాత దానంతట అదే చల్లారిందనుకో - నేను ఆ ప్రాంతాలకి ఆ రోజుల్లో వెళ్ళనేలేదనీ మామగారుచూడటం పొరబాటు కొద్దీ ఎవరినో నన్ను అనుకుని వుంటారని, మా నాన్నను యింటికి వెళ్ళినప్పుడు నమ్మించడం పెద్ద కష్టంకాలేదు

అంతటితో కథ పూర్తిఅయిందనుకుంటున్నావేమో? మా పినమామగారు వేయిళ్ళ పూజారి. గ్రేట్‌వారికు పూర్వం కళ్యాణితల్లికిఆయనకన్నెరికం పెట్టాడట,ఆఎరికమీద అప్పుడప్పుడు ఆయన వాళ్ళయింటికి పోయిరావడం కద్దు. అక్కడ మన ఛాయాచిత్రం ఆ దేవుడు సందర్శించడం కలి

గింది. గడుసుతనంగా కళ్యాణి నేమీ అడగకుండా ముసలి-సరసిని కదలేసి యీవత్తూ కనుక్కొని సమగ్రంగా అన్నగారికి నివేదించాడు. మళ్ళా పెద్ద రసికుడని పేరు. చూడబోతే యిదీ ప్రయోజకత్వం! ఆయన విని ఊరుకోకుండా కళ్యాణి యింటికెళ్ళి కరవవచ్చినట్లు నానా హంగామా చేశాడుట. మొదట మా బంధుత్వాన్ని బట్టి చాలా మరియాదగానే మాట్లాడిందట, కాని అయినకాడికి ఆయన రెచ్చిపోవడం చూసి – "మీరెన్నన్నా అనండి. ఆయన్ను నా యింట్లో కట్టేసుకున్నాను. వస్తే నాకోసం ఆయన వస్తారు కాని మీ కోసం కాదు ఇహ." అని ఆయనకన్న పెద్దగొంతు చేసుకున్నదట: "నా పిల్లదాని కాపురం తీసేస్తున్నావు. దాని ఉసురు నీకు తగులుతుంది" అని మా మామగారంటే, కళ్యాణి "అది మా యింటా వంటా లేదు. మా యింటికివచ్చినవాళ్లు ఎవరు చెడిపోయినారు? – మీ తమ్ముడు మహారాజులాగా లేడా? నేనన్నది మీకు అర్థంకాక, సానికదా అని తేలికగా అనేశారు. అది కూడదు సుమండీ! నా అభిప్రాయం మీ పిల్లది కాపురానికి ఆయనదగ్గరకే వెళుతుంది అని" యిత్యాదయః దానితో పచ్చివెలక్కాయ గొంతునపడినట్లు జవాబు చెప్పడం చేతకాక మదీయశ్వశురుండు – గృహాభిముఖుండైనాడు.

ఇదంతా కళ్యాణి నాకు వ్రాసింది. నేను శహబాస్ అంటూ నీవుచేసింది నాకు నచ్చింది అని జవాబు వ్రాశాను. అసలు ఆఫోటో మాగృహిణికి బహూకరించవలెనని పట్టుకు వెళ్ళింది. సద్వినియోగమే జరిగిందనుకో. కాని దాని ఆఫా

రాన ఉత్తరకాండ నడవడం -- మొదట్లో కొంచెం కష్టం వేసింది. యిప్పుడా, యిప్పుడా చీకూచింతా యేమీలేదు. ఒక్కటే రంధి. ఆయన ఆ ఊరునుంచి బదిలీఅయితేనేగాని నన్ను పండుగకు పిలవడు. వస్తే అక్కడ చిక్కుబడి బయటకు రానని ఆయనకు భయం. నాఅంతట నేను వెళితేనో అంటే, తాను నిమిత్తం కాకుండావుంటే ఎవరిపాపం వారిది. అలా సర్దుకుపోగలడులే. వేదాంతి కొద్దోగొప్పో-ఏం ఎలావుంది?"

"నమ్మశక్యంగాకుండా ఉంది."

"నాకూ ఆలాగే ఉంటుంది, యిప్పుడు తలుచుకుంటుంటే."

"అయితే నిజం. మరి ఆ తరువాత—

"తమామ్—షుద్"

—[o]—

కైంకర్యమ్

వెంకటస్వామి ఎన్నడో నా చిన్నతనంలో గోదావరి జిల్లానుంచి, మా ఊరు తమలపాకులబేరానికి వచ్చాడు. క్రమంగా, నోటిమంచితనాన, - చేతిమంచితనాన అక్కడే స్థిరపడిపోయి, మాంచి ప్రయోజకుడై వ్యాపారం, వచ్చినప్పటికన్న చాలా భారీఎత్తున సాగించుతున్నాడు.

అది, పేరుకు కిల్లీ కొట్టేకాని, సబ్బులూ, తలనూనెలూ, ఆడవాళ్ళ అల్లికసూదులూ, ఇలా ఒకటేమిటి ఛప్పన్నపదార్థాలూ దొరుకుతాయి; ఊళ్ళో ఏ కారుకు ఆ కారు ఏదో రూపేణా ఆ దుకాణంతో అవసరం ఉండనే వుంటుంది. అక్కడ దొరికే సోడా ఊరుమొత్తంమీద ఎక్కడా దొరకదు. ఇక వెంకటస్వామి కిల్లీ అంటే, జగత్ప్రసిద్ధి-కాంగ్రెస్ మంత్రుల్లో కొంతమంది అక్కడికి విచ్చేసినప్పుడు, దాన్ని సేవించడమూ, స్వదస్తూరిన యోగ్యతాపత్రాలు ప్రసాదించడమూకూడా జరిగింది. వాటన్నింటికీ చక్కని ఫ్రేములు కట్టించి, నలుగురికంటూపడేటట్టు కొట్లో అమర్చాడు.

వెంకటస్వామి, పచ్చి కాంగ్రెస్‌వాది. ఖద్దర్ తప్ప మరోటి ఏదీకట్టడు. కట్టకపోవడమే కాదు-కొట్లో అవసరాలకన్నా మరోగుడ్డ వాడడు - తమలపాకులు తుడవటానికీ, కొట్లో దుమ్ముదులపడానికీ - ఎందుకైనా శుద్ధఖద్దరే!

ప్రొద్దున్నే కొట్టు తెరిచీ తెరపడంతోనే మహాత్ముడి బొమ్మకు హారతి ఎత్తుతాడు! తతిమ్మా ప్రముఖ దేశనాయకుల ఫొటోలకీ యథాశక్తి చెయిచూపించి, ఒకటో అరో పువ్వు ప్రతిపటం నెత్తినా గుచ్చుతాడు. ఆ కలాపంఅంతా అయితేనేగాని బేరం యివ్వడు.

ఎక్కడ కాంగ్రెస్ మీటింగైనా నడుంకట్టుకు ఉరుకుతాడు. కాంగ్రెస్ వారు చందాకంటూ వస్తే తృణమో పణమో సమర్పించుకోకుండా ఉండడు వెంకటస్వామి. అంతే కాదు, మంచి మనిషి, మర్యాదస్థుడు.

ఇలాటివాడిని – ఉన్నట్టుండి పోలీసులు అరెస్టు చేసి తీసుకుపోయినారని, కొట్టంతా సోదాచేసి కొంత దొంగ దినుసుకూడా పట్టుకున్నారనీ — ఓనాడు తెల్లవారేసరికి ఊరంతా గుప్‌మన్నది. ఎవరికీ నమ్మశక్యం కాకుండా ఉన్నది.

నిషేధం అమలులోకి వచ్చినప్పటినుంచీ, అక్కడక్కడ సోడాకాయలధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయినాయి. కొన్నిదుకాణాల్లో, వాడికఅయినవాళ్ళకు గుట్టుచప్పుడు కాకుండా, మాంచి ఘాటైన సారాయిసోడాలు దొరుకుతున్నాయి. అలాటివి అడపాదడపా గుట్టుబెడిసి బట్టబయలౌతున్నాయ్. కాని, – వెంకటస్వామి ఏమిటి, – ఇందుకు ఒడిగట్టడమేమిటి ? – ఉన్నట్టుండి, ఇంతకాలంనుంచీ లేనిది, ఇప్పుడీ పాపిష్టి సంపాదనకు అవసరం ఏంవచ్చింది??– ఉన్న సంపాదన అతనికి ఎక్కడక్కడా కాగా, ఏదో దానం – ధర్మం అంటూకూడా చేస్తూంటాడే !—ఎందుకు ఇలా విపరీతబుద్ధి పుట్టింది ?

రిమాండ్‌లో ఉండగా ఎందరో ఎన్నివిధాలో కదిపి చూశారు, మనిషిఏమన్నా బయటపడతాడేమోనని! ఊహుఁ, వెంకటస్వామి, చిరునవ్వుతప్ప, ఎవరడిగినా ఏమీ సమాధానం ఇవ్వలేదు.

మేజస్ట్రేటుదగ్గిర కేసు విచారణకు వచ్చింది. ఆపూట ఊరుఊరంతా అక్కడేవుంది. ఇప్పుడన్నా వెంకటస్వామి ఏదోఒక సమాధానం చెప్పితీరవలసిందేగా!—

ఆ కోర్టులో, న్యాయపీఠం వేసుకున్న అధికారి మొదలు, హాజరుఅరిచే డవాలీవరకూ, అందరూ వెంకటస్వామి కొట్లో తరుచు దాహంతీర్చుకునేవారే – తాంబూలం పుచ్చుకునేవారే – ఇచ్చింది పుచ్చుకుని, కొసరుఅడిగి నములుతూ, – పలుకరించి లోకాభిరామాయణంలోకి దిగేవారే – అందరికీ వెంకటస్వామి కావలసినవాడే, – తల్లోనాలికే!—

నేరం రుజువుఅయేవరకూ,ముద్దాయి పెద్దమనిషేక్రిందే జమ – అని ధర్మకాండ సుళుసూత్రాలలో ఒకటిట!–బోను దగ్గిరకు జేర్చేటంతవరకూ, అందరూ వెంకటస్వామిని మర్యాదగానే చూస్తున్నారు. బోనెక్కి వాఙ్మూలం యిస్తూన్న నిషేధపు – ఇన్స్పెక్టరు సయితం, నిందితుడిని ఉదాహరించడంలో మాట ఏమాత్రమూ పొల్లుపోకుండానే తన భోగట్టాయావత్తూ బోర్డువారికి శ్రుతపరిచాడు—

మేజస్ట్రేట్ అంతా విని, – వెంకటస్వామిని పరకాయించి—

"చెప్పినదంతా విన్నావుకదా, ఇందుకుఏమంటావ్?"

అని ప్రతిమాలుకున్నట్టు అడిగాడు. వెంకటస్వామి చిరునవ్వుతో, పెదవి విప్పకుండా ఊరుకున్నాడు.

—"మద్యపాననిషేధ చట్టంక్రింద నీవు నేరంచేసినట్టు సాక్ష్యం అంతా విన్నావుకదా. నీవు చెప్పవలసినది ఏమన్నా వుంటే నిర్భయంగా చెప్పుకోవచ్చు—"

ఇందుకూ వెంకటస్వామి ఏమీ మాట్లాడలేదు.

"నీవు ఇలా మౌనంగా వుండటం నేరాన్ని అంగీకరించినట్టు పరిగణింపబడుతుంది. నీవు మనవిచేసుకోలేకపోతే—నీ తరఫున వాదించేందుకు ఎవరికైనా వకాల్తా యివ్వవచ్చు. వాయిదా యిస్తాను—"

మేజస్ట్రీట్ ఇంకా సాయలాపాయలాగానే చెపుతున్నాడు – చిరాకుపడుతున్నా —

"నాకు వకీలెందుకండీ! – నేను వాదించేదేముంది బాబూ – మీ సమక్షంలో నాకు అన్యాయం ఎందుకు జరుగుతుందీ? – కేసు తప్సీళ్ళన్నీ పరిశీలించి – తప్పు రుజువైతే దండించండి –" వెంకటస్వామి యిలా అనేటప్పటికి కోర్టు యావత్తూ ఒక్కుమ్మడిగా తెప్పరిల్లింది – అందరికీ ఎందు చేతనో వల్లమాలిన ధైర్యం వచ్చింది.

మేజస్ట్రీట్ కూడా అతిప్రసన్నంగా "నేను అడిగే ప్రశ్నలకి సమాధానంచెప్పు వెంకటస్వామీ!" అంటూ ప్రశ్నించినట్టు పలుకరించాడు.

వెంకటస్వామి, వినయంగా, తలవొగ్గి – "అలాగే బాబూ – సెలవియ్యండి!" అన్నాడు.

ప్రశ్నలూ జవాబులూ ప్రారంభమైనాయి—

"ఈ సీసాలన్నీ నీవేనా ?_"

"అవును !"

"దొంగసారాయివ్యాపారం నేరమని నీకు తెలుసును గదా !"

"తెలియకేం బాబూ! - మునుపైనా, ప్రభుత్వానికి చెల్లించే ముడుపు ఎగవేసి దొంగవ్యాపారంచేయడం నేరమే - ఇప్పుడు దొరతనంగానైనా అమ్మడానికి వీల్లేదాయెను !_"

"నీకు ఈ సరుకు ఎక్కడిది ?"

"సొంతం బాబూ!_నేనే బట్టీ పెడుతున్నాను. మరొకరికి ఆ వాటం చేతకాదు.మనదగ్గిర ఏసరుకూ నాసిదిఉండదు కదా !_"

విన్నవాళ్ళందరికీ వెంకటస్వామికి తప్పక మతిపోయి ఉండాలని నికరం అయింది. ఎన్నడూ ఏ అవకరానికీపోని మనిషి ఇప్పుడు ఇందులోకి దిగడమేమిటి ? - లోకం పార జూసి, అనువుగా మెలగనేర్చిన మనిషి, గుంజాటనలేకుండా చేసిన అపరాధం ముక్కుకు సూటిగా ఒప్పేసుకోవడం ఏమిటి? - ఎంత తెలివిమాలినవాడైనా, వెనుకా ముందూ పారజూడకుండా ఇలాటివాటికి దిగడే, - దిగినా లక్షకాపులు ఉంచుకుని కంఠంమీదికి తెచ్చుకోకుండా మెలుగుతాడే ! - ఇతగాడు ఇలా ఈ ఊబిలో దిగబడిపోయినాడేం !__

ప్రతివాడికీ, తల తీసేసినంత పని అయింది. 'ఇన్నాళ్ళనుంచీ, కళ్ళుమూసుకుని నేను మడిగట్టుకున్నవాణ్ణని నమ్మారు కదా, - చూసుకోండి, మీ తెలివి ఎలా తెల్లవారిందో!_'

అని ప్రతివాణ్ణీ, వెంకటస్వామి కంట్లో వేలుపెట్టి పొడిచినట్లు అనిపించి, ఎవడి తెలివితక్కువకు వాడే మనసులో కత్తి నూర్చుకున్నాడు — కోర్టును కమ్మిన మొత్తంచూపులు రంప కోతగా వెంకటస్వామిని రాచుకుంటున్నాయ్ — అతడు మాత్రం, ఎప్పటి నవ్వే నవ్వుతున్నాడు.

ఆ నవ్వు,—మునుపైతే, మామూలుమర్యాదలో జమ. ఇప్పుడు, — ఇన్నాళ్ళనుంచీ చులాగ్గా అందరినీ పట్టి వెధవా యలక్రింద కట్టి, చలాయించుకుపోయిన దేవాంతకంగా అసలు గుట్టు వెళ్ళబోసుకుంటూంది.

కోర్టు ఒక్క నిమిషంసేపు పరమ నిశ్శబ్దంగా ఉంది. మేజస్ట్రేట్ శిక్షవిధించడానికి, — కాగితంమీద పెట్టింది చదవ డానికి, గొంతు సవరించుకున్నాడు. ప్రాసిక్యూషన్ తతంగం నెగ్గించిన ఇన్స్పెక్టరుకు, జయించామన్న 'సంతోషమూ, — ఇదే మొదటికేసూ, పట్టుపడ్డవాడు, మన వెంకటస్వామి అనే విచారమూ — నవ్వాలో ఉసూరుమనాలో తెలియని తిక - మకగా ఉంది.

"...ఫలానా సెక్షన్, ఇన్నోక్లాజు దాఖలా నీవు నేరము చేసినట్టు రుజువైనందునా,—" మేజస్ట్రేట్ గొంతున పచ్చివెలగకాయ చిక్కుకున్నట్టు మాటలుకూరబోతున్నాడు.

"అయ్యా! — నాదో మనవి ఉంది!" వెంకటస్వామి కాంగ్రెస్‌కు జయ్‌కొట్టే గొంతుఎత్తాడు. మేజస్ట్రేట్ చేత నున్న దండశాసనం మేజామీదకు, ఆన్చి సులోచనాలు, ఎగసన త్రోసుకుని, — యిటుచూసి, — ఘనంగా పంకిం చాడు— ఇన్స్పెక్టరు, ఉలికిపడి, యాదాలాభంగా లేచి నిలు

చుని, ఎదుటి అధికారికంటబడ్డప్పుడు సలాంకొట్టే సన్నాహమల్లే కాళ్ళు ఘట్టించి - అంతల్లో తెప్పరిల్లి, నిలుచున్నది తాము కాదన్నట్టు చదికిలపడ్డాడు. కోర్టుఅంతటా మాటలు స్ఫుటంగా వినరావడంలేదు కాని, అందరూకలిసి గబగబా కూడబలుక్కుంటూన్నట్టు చెవికిఅందని ఏదో రొదగావుంది. వెంకటస్వామి మాటతో, మళ్ళీ మౌనం కమ్మేసుకున్నది.

'నేను చేసిన నేరమేమిటో-సెలవిస్తారా ?'

కోర్టు యావత్తూ ఆశ్చర్యపడ్డది. ఉన్నట్టు ఉండి, అంతా అయిపోయిన తరువాత యిప్పుడు అడ్డుపేచీ గుప్పించాడేం ?-ఈ తెలివి, ముందరే ఏమైంది ?

'చేసింది చాలక మళ్ళీ ఓట్రిస్తావేం. నువ్వు, దొంగ సారా అమ్మడంలేదూ ?-' మేజస్ట్రేట్ కుటుంబకలహంలో పాల్గొంటూన్నట్టు గొంతుఎత్తాడు.

'అని, ఎవరన్నారు బాబూ ?'

'రుజువైందిగా !'

'ఎలా బాబూ !-అది సారా అని రుజువెలా ?-'

మేజస్ట్రేట్ ఏం మాట్లాడలేదు. ఇన్స్పెక్టరు ఉరికినట్టు లేచి నిలుచున్నాడు.

'అది సారాయే సార్ !' అని ఘోషించాడు.

'ఏమిటి నిదర్శనం బాబూ ! మాగిన వాసన వస్తూందనా ?-కొన్ని చవకరకం సెంట్లు చెడిపోతే - అల్లాగ్గానే ఉంటాయి. బాబూ, మీకుగాని, మేజస్ట్రేట్‌వారికిగాని, ఆ సరుకుగుణం కనిపెట్టే అభ్యాసం ఉన్నట్టూ నేను

ఎన్నడూ వినలేదు. పాతకాపు కెవరికన్నా పట్టి చూడండి— అవునంటే—నేను అనేది ఏముందీ !'

కోర్టు మొత్తంమీద, త్రాగుతానని ముందుకు వచ్చినవాడు ఒక్కడు లేడు. పోలీసుశాఖ ఊరంతా గాలించి ఎవరినో ఓ తలకుమాసినవాడిని బ్రతిమాలుకుని ఓ గంట సేపటికి హాజరుపెట్టింది. వాడు ఓ సీసా గుటగుటా త్రాగి—'ఉహుఁ—ఇది సారా కాదు : ఇంత నిప్పంటిసరుకు కల్తీ లేకుండా నేను పుట్టి బుద్ధెరిగిన తరువాత చూడలేదు—కడుపులో చల్లగా ఉంది. నిదరొస్తుంది—' ఇలా అంటూనే వాడు తూలుతూ తూగుతూ, అక్కడే నిద్రపోయినాడు. బండనిద్రపోతున్నాడు. ఎంత కొట్టుకున్నా లేవడు. వాడిని అలాగే ఆస్పత్రికి పంపించివేశారు.

అది సారా కాకపోతే,—మరో యింగ్లీషు పేరున్న పదార్థం ఏమన్నానా ?—అది అలవాటున్న పెద్దమనుష్యులు గొంతారా పరీక్షచేసి, — ఉండవలసిన సద్గుణములన్నీ ఉన్నాయి కాని—ఇదమిత్థమని మటుకు ఖండితంగా చెప్పలేమన్నారు.

ఇలా కాగా కాగా, చేసేదిలేక, విచారణ వాయిదా వేసి,— మిగిలిన ఒక్కసీసా పరిశోధననిమిత్తం ప్రభుత్వము వారి నిపుణుడికి పట్నం పంపించివేశారు.

వెంకటస్వామిని జామీనుమీద విడుదలచేద్దామా వద్దా అనే ఆలోచనలోనే ఉంటూండగా మూడోనాటి కల్లా పట్నంనుంచి మేజస్ట్రేట్‌కు తంతి వచ్చింది. కేసు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి వప్పగింతచేయడమైందని—కనుక విచారణ

యీానత్తూ బర్తరఫుచేసి, సదరు నిందితుడిని కఠిన నిర్బంధంలో ఉంచవలసిందనీ–ఎవరితోనూ మాట్లాడనియ్యవద్దనీ–
–ఈ ఉత్తరువులు యిక్కడి అధికారులకు ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. వివరణకోసం పైకి మనవిచేసుకున్నారు – జవాబు లేదు. కాని మూడోనాటికల్లా అటు ఢిల్లీనుంచి, కొందరు పెద్ద ఫాయా అధికారులూ బందోబస్తుకోసం,– మామూలు దుస్తులలోనే ఉన్న మరో కోర్జం మందీ, వ్యోమమార్గాన వచ్చి వ్రాలారు.

స్థానిక అధికారులకు యిదంతా చూడగా మండుకు వచ్చింది. తాము పట్టుకున్న కేసు, తమ చేజేతులారా రుజువుచేయబోతున్న కేసు,– పైవాళ్ళు ఇలా ఎగదన్నుకు పోవడం ఏమిటని !–'అది కాదయ్యా, ఈ నేరానికి జపానుకూ సంబంధంఉంది. ఈ మత్తుపదార్థం జపాను తయారీ అని నిపుణులు తేల్చారు. ఇలా ఎన్నిచోట్లకు యిది వ్యాపించిందో జపాను గూఢచారులు దేశంలో ఎల్లా నిగూఢంగా–ఏయే మాసికలు వేస్తున్నారో – ఇది, కీలకం–ఈ తీగె కదిలించి డొంకంతా కదపాలి–పీడిచేత, గూఢచారుల ఆరాలు పలికించాలి – పట్టుకోవాలి. దేశం మొత్తంమీద చిక్కం విసిరి, ఉచ్చులు చేతపట్టుకు కూర్చుంది మన ప్రభుత్వం–' అంటూ ఓ పైఅధికారి, విసుక్కుంటున్నట్టు జబ్బచరుచుకుంటున్నట్టు ఆంతర్యం వెల్లడించాడు, స్థానిక దండనాధ్యక్షుడికి.

అందరికీ రోషం ఆశ్చర్యం వేసింది; వెంకటస్వామి దేశానికే ముప్పు తలపెట్టాడా? జపానువాళ్ళతో కలిసి,

కొందరు దేశద్రోహులు మళ్ళీ శాంతి భద్రతలకు భంగం తీసుకురా యత్నిస్తున్నారా?—

మేజస్ట్రేట్ తామసం చిక్కబట్టలేక, ప్రత్యేకం చెరసాలలో వెంకటస్వామిని దర్శించి, మామూలు పౌరుడల్లే 'ఇంత ద్రోహం తలపెట్టావేం? - ఇదేనా నీ కాంగ్రెస్ సేవ?-' అంటూ తనకు వేసిన అసహ్యాం అంతా చదివాడు.

వెంకటస్వామి, ఏ మాత్రమూ నొచ్చుకోకుండా- 'అంతే బాబూ! ఖండఖండాంతరాల్లో ప్రఖ్యాతికెక్కే దేశద్రోహుల్ని ఒక్క కాంగ్రెసుతప్ప, మరే సంస్థ తయారు చేసిందండీ!-' మేజస్ట్రేట్ ఇది తప్పుడుమాట అని గద్దించాడే కాని ఎలా తిప్పికొట్టాలో తెలియక - యావత్తు సర్వీసులోనూ ఎన్నడూ కాంగ్రెస్ అంటే అభిమానం చూపించవలసిన అగత్యం రానందువల్ల —'సరే నీ కర్మం నీది!' అన్నచూపుతో చేతులు దులుపుకున్నాడు.

హేమాహేమీ లందరూ వెంకటస్వామిని పట్టుకుని నిగ్గదీశారు, అతనికీ జపానుకీ ఉన్న లావాదేవీ తేల్చాలని. అన్న-హారాలు మాని, కంటిమీద కునుకుమాని-రాచిరంపాన పెట్టారు. చేసిన నేరం చెప్పేసి - గుట్టు బయట పెడితే,-తనకుమాత్రం, ఏ యావజ్జీవఖైదుతోనో పోయేట్టు శాయశక్తులా కనికరిస్తామని అభయం యిచ్చారు.

'సరే చెప్తా'నన్నాడు - వెంకటస్వామి. కాయితం కలం అందిపుచ్చుకుని, - తెలుగులో వ్రాసి యిచ్చాడు. తెలుగువచ్చిన అధికారి, - అదిచూసి ఉప్పెన వచ్చినట్టు

పకాల్‌మన్నాడు. - వెంకటస్వామి ఉత్తరక్షణంలో విడుదల అయినాడు. ఊరంతా మరీ బిత్తరపోయింది. ఎలాగో తెలిసిన ఒకరో అరో స్వగతంగా నవ్వుకున్నారు. ఈ గుట్టు వెల్లడి అయితే పెద్ద హోదాలవాళ్ళ ఆభోరు దక్కదని, గోప్యంగానే ఉంచాడు వెంకటస్వామి. గవర్నర్ జనరల్‌కు మాత్రం ఒక్క విజ్ఞప్తి అనుపుకున్నాడు. అందులో ముఖ్య విషయం.—

'...ప్రభుత్వంవారు మద్యపాననిషేధం ప్రసాదించినంతమాత్రాన దేశం నిమిషంలో సుభిక్షంలోకి ప్రాలదు. త్రాగుడు మానేసి కాఫీలు టీలు త్రాగమని ఎంతప్రచారం చేసినా-ఆ ఘాటూ నిషాలకు అలవాటుపడ్డ ప్రాణి-వీటితో పెదవులు కాల్చుకోడు. కనుక, వాళ్ళజిహ్వాకు అలవాటు పడ్డ గుణాలన్నీ ఉండి, కేవలం ఒక మత్తే కాకుండా సత్తువ కూడా యిచ్చే పదార్థం అయిఉండాలి. అది పేదకూ బిక్కికీ అందుబాటులో ఉండాలి.

అయితే యీ చిదంబర రహస్యం బట్టబయలుచేసి-ఇలా నిత్యమూ పుచ్చుకోమని పురమాయిస్తే—'ఓష్ యిదేనా!' అని ఏ ఒక్కడూకూడా దాన్ని సేవించడని,-ఇలా గోప్యంగా, ఖర్చుమొత్తం నేనే భరించి, యథాశక్తి ప్రభుత్వంతలపెట్టిన ఉద్యమానికి ఉడతాభక్తి చేస్తున్నాను. యిది సాంగంగా పరిశీలించి మీ దీవెనలు తమ కార్యదర్శి ద్వారా ప్రసాదించమని వేడుకుంటున్నాను. సర్వజ్ఞులైన తమకు నేను, తరవాణి గుణగతాల్ని యింతకు మించి మనవి చేయనక్కరలేదని సెలవు అందుకుంటున్నాను-'

——o——

దీక్ష

"కవర్డ్ — యూ... డర్టీ కవర్డ్ —".

—కలత నిదురలో వెన్ను చరచినట్టుగా అయి, ఉలిక్కిపడుతూ, పక్కమీదనుంచి క్రిందకు దొర్లి, లేచి కూర్చుని మూసిన కనులతోనే... కలలో మెరసిన దీనపుచూపులను మనసులో తాండవించుకుంటూ మళ్ళా పారాయణకు ఉపక్రమించాడు... కవర్డ్...

ఆమే!... అవే నీరోడేకన్నులు... అవే పరివేదనతో బ్రతిమాలేచూపులు... నన్ను 'మరచిపోకండి' అని, పాలిపోయిన పెదవులమీద, మందారమాలలైన పలుకులు... కనుమూసినప్పటినుంచీ అదే కల !

తెలుసును... ఉభయులకున్నూ, ఈ జన్మకు తిరిగి కలుసుకోవడం వుండదేమోనని... తెలుసును అశుభసూచనలతో గుండె వుండివుండి ఝల్లుమంటూంది. మరునాడు ఉదయం బయలుదేరుతుందనగా... తెల్లవార్లూ, బాల, మంచాన్ని ఆనుకుని కటికనేలమీద కూర్చుని... 'నన్ను పంపమాకండీ! నాకేమో భయంగా, తగనిదిగులుగా ఉంది; ఏమైనాసరే, మీ దగ్గరనుంచి పంపేయకండి'... అని ఎంత వేడుకుంది... బండి ఎక్కేటప్పుడు,...ఎలా విలపించింది... కడసారి,... ఏలా చూసింది!

ధైర్యంచేసి... తండ్రిమాటకు ఎదురుఆడి...భార్యను పంపకుండా నిలుపుకునే సాహసం, అప్పుడు లేకపోయింది! తరువాత... ఎన్నిసార్లు ప్రయాణమైనా... ఆయన అనుగ్రహించి పైసారాల్చిందే... ఎక్కడికి కదలడం?... ఉత్తరం వ్రాయడానికి అణాడబ్బులకు గతిలేనివాడికి... ఊరి ప్రయాణానికి...

చివరకు... జబ్బుచేసిందని, టెలిగ్రాం వచ్చినా, అప్పుడయినా, ఆ ధన—కిరాతుడిగుండె కరగిందా? డబ్బే ప్రాణం... పాతబాకీ వసూలుచేసుకోవడం ముఖ్యం కాని ...ప్రాణం ఎక్కువా?—పోయిందని...... సుఖప్రసవం కాలేక, ఎంతో కష్టపడిపోయిందని... తెలిసిన తరువాతకూడా, ఏమనుకున్నాడు... చిలికలు వాలికలైన పాతపంచ పారేసేటప్పుడు పడే బాధంత అయినా ఆయనకు లేకపోయిందే?... కోడలు పోయిందనికాదు... ఇక వియ్యాలవారిదగ్గరనుంచి డబ్బుగుంజడానికి వీలు లేకుండాపోయిందని... విచారం!

కిరాతుడు... ఆయనకడుపున పుట్టికూడా ఆ బండతనం ... మనసు — రాయి — తనం, తనకు ఎందుకు అబ్బిందికాదు? వెధవడబ్బుకోసం... ఆయన, ఎన్నిప్రాణాలైనా దిగదుడిచి బలివేస్తాడే... ప్రాణానికి ప్రాణమైన—బాలను కాపాడుకునేందుకు... ఆ తండ్రికి కొడుకు... తానేం చేయగలిగాడు?... ఏమీచేతకాని...తెగ తెంపులు లేని ... కవర్డ్.

ఎల్లకాలమూ, అలా పరాన్నభోజనం చేస్తూ...భూభారం వృద్ధిచేస్తూ... కన్నవారి నంటయింటి కుందేలుగా

...జీవనం చేసేవాడేమో? కాని... గొఱ్ఱెను మేపి మేపి, కసాయివాడికి అప్పజెప్పకుండా ఊరుకునే కరుణాళువా... ఆ తండ్రి! పుట్టగానే, తల్లి కరవైన, ఆ పసిపాపసంగతి యిక తలచకూడదూ?... మళ్ళా కొత్తపెళ్ళికొడుకు కావాలీ?—

అయేవాడేమో — ఏమో, తండ్రిమాటను ... కాదనే నిబ్బరం ఎక్కడ ఏడ్చింది? కాని... ఆమెకన్నులు ...బాల చివరసారి చూసిన చూపు...

ఎదిరించి ఆ పంచక్రింద ఒకక్షణం నిలువలేదు...... తండ్రి చిట్టెడువుప్పు దక్కనియ్యాడు... పోట్లాడుతూనే... అక్కడనే వుండగలతాహాతు... తనపిల్లను తెచ్చి పెంచుకుంటూ... తనకు రావలసినదేమో నిలవేసి గుంజుకుని... ఆ యింటిపట్టునే ... ఆ పోరులోనే కాలక్షేపంచేయగల తాహాతు... లేదు.

కట్టుబట్టలతో... ఎవరితోనూ చెప్పకుండా, ఎక్కడికి వెళ్ళుతూన్నదీ తెలియనీకుండా... చేత కానీలేకుండా ...నానాబాధలూపడి, పట్నంచేరుకుని...తిండికిమాడి, తల దాచుకునే చోటులేక, ఆదరించే దిక్కులేక, మలమల మాడి పోయి... ఇన్నాళ్ళకు, ఓపూట కడుపునిండే కొలువుకు కుదిరి ... కాలం ఏలాగో గడుపుకుంటున్నాడు.

సుఖపడాలని కోరికలేదు... అంతకన్న మంచిఉద్యోగం...వుండటానికి వసతీ దొరకాలనీ...విద్యకు తగినలాభ్య కలగాలనీ ఆపేక్షలేదు. అవకతవక జీవితంవల్ల పడినకష్టాలు ...మరచిపోవాలని లేదు.

కవర్ —

నమ్మినఅమాయకురాలిని రక్షించుకోలేకపోయినాడు ...వెళ్ళకపోతే, బ్రతికేదేమో! రమ్మని ఎన్ని ఉత్తరాలు వ్రాసినా, తండ్రికిరుఖడిసి, వెళ్ళి చూడనన్నా లేకపోయినాడు. తండ్రి కారాలూ మిరియాలూ నూరుతాడని... కరువుదీర ఏడువనన్నా లేకపోయినాడు...ఆయింట్లో—కవర్డ్- ఎందుకు. వచ్చిన ఏళ్ళు...ఎందుకువచ్చిన చదువు...

ఇక్కడ ఒకసుఖం...తండ్రిభయం లేదు...ఎప్పుడూ బాలను తలచుకోవచ్చును... కలలో... ఆమెచూపులు మననంచేసుకుంటూ దద్దరిల్లిపోవచ్చును.

ఎవరితోనూ స్నేహంలేదు... ఏ జోక్యానికీ పోవడం లేదు. అనుభవంవల్ల పరిపాటి అయిపోయి... మరపువచ్చినప్పుడల్లా... బాలచూపులు మెలకువ తెప్పించాలి...కవర్డ్ —అని జ్ఞాపకంచేయాలి!

—మనసులో కణకణలాడుతూన్న అధీర భారంతో కళ్ళు జేగురుముద్దలైపోయినవి: ములుగర్రతో పొడిచినట్టు శీతాకాలం సూర్యకిరణాలు... తలుపులూడిపోయిన కిటికీ గుండా చొరుచుకువచ్చి రెప్పలమీద కుమ్ముతూన్నవి. అల్లార్చి... చూపు తెమల్చుకుని... అరచేతులతో కను లద్దుకుని... కర్మసాక్షికి అంజలిపట్టి పక్కను మోచేతుల మీద ఆనిన ఊపులో లేచి నిలుచుని ... లుంగీ బంధించుకుని... లోకంలోకి దిగిపోయినాడు.

స్టవ్ రగిల్చి ... స్నానం అదీ చేసి వచ్చేశాడు: పాలు అందుకుని ... కాఫీచేసుకు త్రాగి ... సిగరెట్ కోసం

వెదికి...ఖాళీపెట్టెను మూలకువిసిరికొట్టి...దిగివెళ్ళి తెచ్చు కునేందుకు ఓపికచాలక రాత్రి చూడటంమరచిపోయినపత్రిక చేతపుచ్చుకుని తిరగవేస్తూ ... కుర్చీలో జార్లపడినాడు. తిరగపడి, ఒళ్లో పరచుకుపోయిన 'హిందూ' వెనకపీటీఅంతా ...మోపెడేసి పూలదండలతో, భుజాలు రాచుకుంటూ ఎగుడుదిగుడుగా నిలుచున్న ... నూతనదంపతులమయం. అవి, కళ్ళకు ముళ్ళులాగా గుచ్చుకోగా, పేజీ, గొగ్గిఅంచు గుప్పెటలో పట్టి...చీల్చేస్తూ...అలాటి ప్రచురానందం ...గడ్డకట్టుకుపోయిన తనగుండెల్లో త్రెళ్ళించిన అసహ్యా— వేదనా—ఉన్మాదానికి ... తెప్పిరిల్లిన మనసులో మెరుపు లాగా...నవ్వు తెచ్చుకున్నాడు...ఆలోచనలమీదుగా... దండలు ఎడాపెడా వేసుకుని, బొమ్మముఖంలో, నందనవనీ విహారసుఖం చిందించుకునే ...వివాహ—వీరుడు ... తరు వాత...జీవితం, ఏ కారణంవల్ల...ఎలా దగ్ధమైపోయినా... ఆ కుములు ధైర్యంగా లోకానికి...ప్రకటించలేడేం ? అవు ను...ఒళ్ళంతా సంసారం ... ముళ్ళుగా గుచ్చుకుపోయిన మీదట చెంపల్లో, కావాలని తెచ్చిపెట్టుకునే రోజారేకల మెరమెచ్చులేలా నిలుస్తవి? అదంతా...కలలు కలలని తెలుసుకోనీయని...పీడకల......

—ఇంకా కల అనుకుంటూనే .ఉన్నాడు...ఎదురు గుండా...తనహోదాకు తగిన యిగిలింపుతో...తన పైఅధి కారి ... ఆయనపక్కను ... చేత పూలకొమ్మతో సిగ్గు

దిగ్భ్రమింగుకునేకళ్లు, ఓరచూపులకు మళ్ళించే...ఆయన కూతురు...

మూకాభినయంలో...భావప్రకటనం... ఆతనిమీద అంతసేపటినుంచీ పనిచేయకపోవడంవల్ల...సకిలింపు మోతాదు పెద్దదిచేసి... 'హలో' అని ఆతడు తెలివితెచ్చుకుని ఉచిత మర్యాదచేసేలోపుగా ... స్థూలకాయం...ఉన్న ఖాళీకుర్చీలో దించేశాడు.

ఆతడు లేచి నిలుచుండగానే...ఆ అమ్మాయి పూలు దోయిలించి...అర్పించేభంగిమంలో అందించింది...వాటిని, మర్యాదగా మేజామీదకు...గుప్పిటవిడిచి...ఆయనజాపిన సిగరెట్ ఆప్యాయంగా ... తీసుకున్నాడు.

ఒకదమ్ము...ఆతడికళ్ళల్లో...వాళ్ళు అప్పుడు అలా దయచేయడం ఎందుకా అనే ఆశ్చర్యం ఊదినవి : ఆయన చూపులు ఆ రాకకు భారతగాథ అంత వెనుక అండఉన్నద నే...గాంభీర్యం తట్టించినవి.

రెండోదమ్ము...ఆతడికవళికలో ... ముదిరిపోతూన్న ...అర్థం—కాని—తనం : ఆయన మానంలో...ఇక నోరు విప్పవలెననే...ఆలోచన...నిశ్చయం :

—కాడలాగా పేనుకున్నకొడి, కుర్చీచేతికి చూపెట్టి ...రాలుస్తూ...ఆయన తెలివితేటలుగా...

"వీరపూజ...చేయడానికి వచ్చాం" అని మీసాలు సర్దుకున్నాడు.

"ప్రాణదానం చేసినందుకు,... వాక్యం సగంలో

వీణె ముక్తాయించినట్టూ...చిరునవ్వు...చూపులకు అంది పుచ్చుకోనిచ్చింది......

అలా తెల్లబోయి ... తండ్రిముఖంమీదనుంచి... కూతురివంకకు చూపు తిప్పుకుని...అప్పుడు పోల్చుకుని... అంతటితో ఆ నాటకం అర్థంఅయి...బిగ్గరగా నవ్వుతూ...

"చేయి పట్టుకుని...అంత మోటగా లాగినందుకు దండించడానికి...మీతండ్రిగారిని తీసుకురావాలిసింది కాని.. ఈ పూలపూజ లేమిటి"...అని చల్లనిగాలి చిగురించిన కొంటెతనం ఆమెమీదికి విసిరాడు.

"అంతకన్న ఏం చేయగలం?...నీవు దేవుడులాగా ...తోడుపడి రక్షించకపోతే, అమ్మాయి అక్కడా— అక్కడా కారుక్రింద పడిపోయేదేనా...ఏం ప్రత్యుపకారం చేసి నీ రుణంతీర్చుకోగలను"...అని ఆయన...ప్రాధేయపు —జవాబు.

"నేను ఆ సంగతే మరచిపోయినాను...మీ అమ్మాయిని...మీ మాటలధోరణివల్ల పోల్చడమేకాని ... ఒంటరిగా కనబడితే...గుర్తుపట్టలేకపోయేవాడినే...అయినా ఏం ఘనకార్యం అని...మనిషైనవాడు ఆమాత్రం..."

"ఊఁ...ఏడీ ఒక్కడిని చూపించు, ఎవడికివాడు తన పుచ్చెకాచుకోవడమేకాని...ప్రాణానికి తెగించి..."

"తెగించడాని కేముందీ?"

"ఇలా తేల్చేయడం...నీ వీరహృదయానికి ... వినయానికీ లక్షణం."

"నన్ను పొగడకండి."

"పొగడటమా? కృతజ్ఞతను... తెలుపుకోవడం."

"అర్హాణ్ణా ?"

"కాదనడం...నీతరమా ?"

...కోటీ ఎక్కడమేతప్ప...మాటల ప్రయోజనం కనిపించనందువల్ల...వాళ్ళను కరువుదీరా అభినందించనిచ్చి ...సాగనంపి...తలుపుగడియబిగించి...నిట్టూర్పు సగం విడువకముందే, మళ్ళా ఎవరో వచ్చినట్టు...తలుపు ధణల్మంది: తీయగా...బొమ్మతీసి పత్రికలకు...అమ్ముకునే...అయ్యర్.

అంతసేపూ—మర్యాదకోసం అరికాలిక్రింద అణచి పెట్టినమంట...ఒక్కమారు నెత్తికి ఎగదట్టింది : రెండుచేతులతో ఆగంతుకుడి రెండుచెవులూ పట్టుకుని...వెనుకకు త్రిప్పి...'ఇక్కడనుంచి...మీ ఆఫీసుదాకా...ఎన్ని అడుగులో లెక్కపెట్టుకుంటూ వెళ్ళి...మొత్తం ఎంతో ఉత్తరం వ్రాయి. మెడ మెదిల్చావా...మళ్లా అడుగు వెనక్కవేశావా...నీ ఊపిరి తీశాననుకో...' అనిఖంగ్మనేటట్టుగా ఉరిమి మేడ అదిరేటట్టు తలుపు వేసుకున్నాడు...వెంటనే కుర్చీలోపడి—విషం త్రేణుపులుగా...నవ్వునురగలు గ్రక్కుతున్నాడు...'పిరుడు'...ఓహో.

ఉదయాన్నే ఎత్తుకున్న మైకం...ఎండకాస్తూన్నంతసేపూ...తరగనేలేదు : నాలుగుగంటలు దాటినతరువాత ...భోజనంచేయలేదన్న సంగతి జ్ఞాపకంవచ్చి...నిలిచిపోయి ...హోటలుకు పోయి...ఆత్మారాధన సుష్టుగాచేసుకుని...

కాఫీకమ్మదనానికి...నిలువెల్లా కమ్ముకుంటూన్న ఖులాసాతో ...గుమ్మం దిగగానే ఆ అమ్మాయి...కారులో ఎదురుగా ఉంది: చూసి గిరుక్కున పాన్‌షాపులో కల్పించుకుని...జన సమూహంలో కలిసిపోదామని చూశాడు కాని...'ఆమెను ఇప్పుడు ఏమరించడం నీతరము' కాదని మనసు నచ్చచెప్పి నందువల్ల...పళ్ళబిగివిని...సమీపించాడు. షవ్వర్ తలుపు తీసి ఉంచాడు. ఆమె చేయి చాచి మనసుతో...లోపలికి లాగేసింది...

బాణవేగంతో...ఎన్నూరు చేరుకుంది కారు. కుదిలింపులకుకూడా...చలించకుండా...వీసపాటైనా శరీరాన్ని జరగనీయకుండా...కూర్చున్నాడు.. ఇసుక గుట్టలుగా పేరుకున్న చోటికి...ఇద్దరూ...మౌనంతో...నడచిపోయినారు.

'మూగనోము...మూకన్న మగవాళ్లు పడితేనే, ముచ్చటగా ఉంటుందిలాగుంది' అని స్వగతానికి ప్రకాశం యిచ్చింది. ఆతడు వంచినతల ఎత్తిచూసి ఊరుకున్నాడు. ఎన్నో మాటలు చెప్పింది...ఎన్నో రకాలుగా కిలకిలలాడింది: ఎన్నో విధాల నోరూరించాలని...సిగ్గుగా...నిర్భయంగా... ప్రయత్నించి...మౌనాన్ని ఇక సహించలేని చొరవలో... మీదకు వాలింది.

—హుంకరించాడు ... మెడకు చేతులు మెలివేసింది ...విడిపించుకోబోయినాడు...ముఖానికీ, ముఖానికీ తేనెచినుకంత ఎడమన్నా లేదు...విదిలించుకుంటేనేగాని...పీడి ఈవల పడలేదు.

'ఒళ్లు మరచిపోకు'...ఆతనికళ్లు...ఎక్కడో చూస్తున్నవి...మంటల్లో.

'పోను...కాని, మిమ్మల్ని మరవలేను'.

'నీవు...ఎవరు ?'

'విడదీసుకున్న—మీా కౌగిలి నడగండి.'

'వెఱ్ఱిదానా !'

'ఆలా చేసింది...మీారే'.

'నేను చేసినదేమిటో నీ కేం తెలుసు...'

—ఒకదమ్ములో...తన పూర్వగాథను, ఆమెమనసు విరిగేటంత విషపుపూత పూసి ... భార్యను మ్రింగివేసిన పరమకిరాతుణ్ణి...అని నమ్మించాలని ప్రయత్నంచేశాడు: ఆమె...పెదవులు వడకుతూండగా...విని...విని కన్నీరు రెప్పలతో అప్పళించుకుని...చాలా జాలిగా,

'ఎంత బాధపడ్డారండీ ?'...అంది మారనిమనసుతో.

'బాధ...పెట్టాను'.

'నేను...నమ్మను'.

'పోనీ'.

'...పోనీయను'.

—ఆ రంపకోతభరించలేక...నిబ్బరంగా...సంభాషణ చంద్రోదయంమీాదికి త్రిప్పి...ప్రొద్దుపోతూన్నదని జ్ఞాపకం తెప్పించి ఆమె ఎటు..అనుకునేందుకూ పాలుపోనీకుండా యిం

టికి మళ్ళించాడు: కారు పరుగుతీస్తూన్నంతసేపూ, ఎలాగా ఇంకా రంధి పెరగనీక తప్పించుకోవడం అనే ఆలోచనలో పరధ్యానంగా ఉండి, ఊళ్ళోకి రాగానే...దోవపోయే ఎవడి వంకనో...స్నేహితుడని చూపిస్తూ...ఆతనితో పని ఉందని ...ఆగేలోపల క్రిందికి దుమికేసి...మందిలో కలిసిపోయి... యింటికి చేరుకున్నాడు.

అలవాటుప్రకారం పేపరు కొని పట్టుకుతెచ్చుకోవడం మరచిపోలేదని...అప్పటికి స్పృహ తెలిసి...పేజీ తిరగవేయగానే... కొట్టొచ్చే అక్షరాల్లో...తను చేసిన ఘనకార్యం ప్రశంస...ఆఫీసుగ్రూప్‌లోనుంచి ... సంగ్రహించిన... తనబొమ్మ!

అంతవరకూ చించి ఆ పేలికతో సిగరెట్ ముట్టించుకుని...జారవిడిస్తే నిశ్శేషం కాదేమోనని... వేళ్లు కాలేదాకా ... రేజా మిగలకుండా. .నుసి కంటచూసి విడిచాడు.

—క్రిందపడివున్న కవరు చించి చూశాడు: దానిలో ...'మేము తెలుగులో మొదటి స్టంట్‌పిక్చర్ తీయ సంకల్పించాము. అందుకు, మీలాటి వీరులు, మాతో కలిసి పనిచేయడానికి అంగీకరించితే' ఇక ఆపై అక్షరంచూడకుండా ...నలిపేశాడు : వరాలుఇవ్వడానికి చేతగాని దేవతలు... వంచనలకు మాత్రం ముందంజ. కళ్లుమూసుకుపోయినలోకం ...ఏపాట పాడినా...'బాల' తనకళ్ళల్లో మెదులుతూంటే చాలును....గుండె చిట్టెం కరగకుండా నిలవడానికి...

రెండురోజులు గడిచినవి. ఆఫీసునుంచి...ఎందుకు రాలేదో అని కనుక్కునిపోవడానికివచ్చిన జవానుచేతికి రిజైన్

చేసినట్టు వ్రాసియిచ్చి పంపేశాడు. ఆ అమ్మాయి... రెండుమూడుసార్లు వచ్చి...చనవుచేసుకోవాలని ... మీద మీదకు వస్తే...ఆమెకూరిమినంతా...దూదిపింజెలాగా ఎగర గొట్టాడు...కాని, మనసు మార్చుకోదని తెలుసు...తన మనసు ఈ జన్మకు సుఖలాలనలలోకి మారకూడదని... తెలుసు...ఇక చేయవలసింది ?

ఒంట్లో ప్రాణ లేకపోయినా...ధూకుడుగా...దిగి, వీథిలోకి వచ్చి...వచ్చే ట్రాం ముందర...

కళ్ళకు కమ్మినచీకటి విడిపోయేటప్పటికి...డైనమో రూమ్‌లాగాఉన్నతల...తలగడలమీద నిలువలేకుండా ఉంది. చీకటిచారికలలోనుంచి...ఆ అమ్మాయి ముఖం...ఆదుర్దా ఓడుతూ...గోడమీది కేలెండరులో...అవాళటికి...పదో నాటితేదీ...కొట్టొచ్చినట్టు...

పోలీసు జరీచారల తలపాగా రాయడికంఠం...'మీ సాహసానికి ధన్యవాదాలు...మీరలా ప్రాణానికి తెగించి ...ట్రామ్‌కు అడ్డపడకపోతే...ఆ ఖూనీదారు తప్పించుకునే వాడే—'

పట్టుతప్పి పడివున్న దేహం...మనసును ఆ వీర— కళంకం తమాయించుకోమని...హెచ్చరించినట్లై త్రుళ్ళిపడ టంలో కుట్టు చెదిరి...పిగిలి...నల్లనికాలువ...మొగం కమ్ము కుంటూంది. బాధను గుర్తించడానికి తడుముకునేచేయి కళ్ళకు నెత్తురుపూసింది. చుట్టుప్రక్కల గడబిడ...మళ్లా చీకటి.

చీకటిలో...వెన్నెలగూటిలో...నేరం మరచిపోయి ...చిరునవ్వే...బాల...చిక్కి శల్యమై...బాధలు కరగించిన

రూపం...విరిసిపోతూ...మెదడుకు ... అమృతస్నానంతో... తాపం ఆర్చేసి...

—తలపులో వెన్నెలవెలుగు...కన్నులలోకి...జీవచైతన్యజ్యోతిగా తరళించుకుంటూ రెప్పలు ఆర్చడంలో... నెలమారిన తేదీల గడులకాగితం...'గడచిన నెలను కాలంలోకి త్రోసేశాను...ఇప్పుడు నీకు కావలసింది...నేను'అన్నట్టు కొత్తనెత్తురు రంగు అంకెలతో...గాలికి...రెపరెపలాడుతూ ...ఆకర్షించిన చూపు...వాలుకోవడం...ఉద్రేకం నిరంతర సేవాజాగరణంలో చివికి...దోహదమైపోగా లేదిగసాగిన....ప్రేమవల్లరి పోలికల...కళ్ళతో...కాచుకునిఉన్న...ఆ అమ్మాయి కవళికలో....ఏకమూర్తిగా ... పెనవేసుకుపోతూ బాల...అందుబాటుచేసి...తానందనిదైపోవడం—

గుండె సారించే...కవర్డ...శైవసామ్యాన... కంఠగతంగా కుదించుకుని...పరీక్షాధికారి...ప్రత్యేకం పగబట్టి ఫెయిల్‌చేశాడని తెలుసుకున్నప్పుడు... క్షాత్రంతో బడి చదువు మానివేసి...పంతం విద్యాస్పర్ధతో చెల్లించుకోవాలనుకునే ఫస్టుబాయ్‌లాగా ... పైఅంతస్తుకు...ఉద్ధరించుకోవాలని...

—నరబలం మిగిలిపోయినచేయి...ఆమెవైపుకు...సాగనిచ్చాడు...గుప్‌మన్న దీపం మెఱుపున...ఆతని కనుకొలుకుల్లో కుదురుకున్న...నీటిబిందువులతోణికిసకు...చేతికి చేయి కౌగిలిగా యిచ్చి వీరగంధానులేపనంగా పులకలై పోతూన్న...ఆ అమ్మాయిలో...సుమంగళ—కైశికి జలదరించింది.

*

గుణసంధి

అ-ను-బంధం...అని, బిగ్గరగా సణుక్కుంటున్నట్లు గొణుగుతున్నాడు...నేస్తం.

ఆ ఊరివాడిని కాబట్టి, అభిమానంకొద్దీ... 'కృష్ణా పత్రిక సారస్వతానుబంధం' అని నేను కలగంటున్నట్టు అర్థం చేసుకున్నాను.

'కాదోయీ...ఋణానుబంధం...' ఇదీ వాడి సొద.

"ఎక్కడో-ఏకడనో, పల్లెల్లో పుట్టి-పెరిగిన బందరులో, పద్దు వ్రాసికొనుక్కున్న ఉత్తరీయం, అలహాబాదులో ఆచలిలో గజగజలాడే ముసలిబడుగుఅవస్థకు గుండె కరగి...రైలు కదులుతూండగా అలా కిటికీలోంచి గిరవాటు వేశాను... ఎక్కడికెక్కడో చూశావా...యింతకూ అది వాడికి ప్రాప్తం...

ఇత్యాదయః...

అవును-భాయీ-గా తల ఊగించుతూ, దానబ్బగా, నా కథ అల్లాను...

"దోవవెంట పోతూవుంటే...కానీ దొరికింది. కానీ దొరికితే, కలిసివస్తుందని నానుడి. కానీ చూద్దాం...పార్కు మలుపులో కానీ-కానీ లాటరీ పరుచుకు కూర్చుంటే, బిళ్లేరీ అద్దంమీద దాన్ని కాచాను: కాచి-కాచి, కలకాలం ఉసూరుమనేట్టు, అర్ధగూపాయు, వాడిదగ్గర దోచాను.

(చెప్పడం మరచిపోయినట్లున్నాను-యిందాకటినుంచీ ఇదంతా జరుగుతూన్నది...ఎక్కడో కాదు, మన బెజవాడలో-)

అప్పటికి రెండున్నర అయింది. మధ్యాహ్నం. ఆదివారం పగలుసినిమాకు ఆ కాస్త ఖర్చుపెట్టేస్తే...ఆ దోషం అంతటితో తీరిపోతుందనుకున్నాను.

కాఫీ—గీఫీ...కాసిని సిగరెట్లూ ... ఆనుకోనిచ్చే తరగతికి డబ్బులు మిగుల్చుకుంటే చాలు.

...త్రోవలో ఆడుతూ-పాడుతూ నేను అక్కడికిచేరుకునేటప్పటికే ఆట మొదలువేశారు.

ఆవాళా యింకా, విప్రనారాయణే! అదివరకు దాన్ని కచ్చా-పచ్చాగా అయిదారుసార్లు, సగం-సగం చూశాను. అరవచింతామణేమోకదా అనుకోని పరుగెత్తాను సుమా... తారీఖుతడిసి సిసలుగా కనబడటంలేదు. (అది రేపటినుంచి)- అన్నాడు, కన్నంఅవతలవాడు.

ఇవతల నేనుతప్ప ఇంకో పిట్ట మిగలలేదు. యింతలో, వాన తగులుకున్నది.

ఆడవాళ్ళ గేటుమీాది ఆర్చితప్ప...ఆ బారు-బారునా, ఎక్కడా ఆచ్ఛాదన లేదు...అక్కడే నక్కాను.

నాపక్కను, ఓకుర్రవాడు, చిరుగులబనీనంతా తడిసి ముద్దయి, తలుపురెక్కనానుకోని యీాదురుకు గజ-గజలాడుతున్నాడు.

గేటులో ఉండే రకమేమో అనుకున్నాను. కాదన్నాడు. చేగోడీలబాపతేమో అనుకున్నాను; ఉహుం

అన్నాడు. అన్నా, వాళ్ళూ అందరూ ముందు లోపలికి వెళ్ళిపోతే, తానుఒక్కడూ వెనకపడి మిగిలిపోయినా నన్నాడు. ఎల్లా లోపలికిపోవడం? డబ్బులు వాళ్ళదగ్గిర వున్నాయి... టిక్కెట్టు లేనిదే గేటుదగ్గిర, లోపలికి పోనీయరు. ఎల్లా లోపలికి వెళ్ళడం?...

అవును పాపం, టిక్కెట్టులేకుండా లోపలికి పోలేడు...

ఆ కాసిని డబ్బులూ పెట్టి టిక్కెట్టుకొని, అది వాడి చేతులో పెట్టి, ఉడాయించమన్నాను. అంత వానలోనూ తడుస్తూ నేను యింటికి వచ్చాను...

చూడు...ఎక్కడి కెక్కడ?...

ఎవరో పసివాడో పెద్దవాడో... పారేసుకున్న కానీ...

ఎందరి కాన్లో దులిపి...నాకు కట్టబెట్టాడు, లాటరీ వాడు.

నేను అది మూటకట్టుకుని కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వెళ్ళి ...హస్తార్పితంగా అందులో కొంత...ఆ పసివాడిపరంగా దరిసించాను. ఎక్కడి కెక్కడ?...

—'ఆ కుర్రవాడి మాటలన్నీ నిజమని నమ్మావ్?'

'లేదోయ్...అవన్నీ అబద్ధాలని వాడి మొఖమే అంటూంది.'

'అయితే, మరి...'

...వాడు అనుకోని పని మనం చేస్తే... ఆ హాయికి ఖరీదులేదు.

...'వానలో తడవకపోతే, వెలిసేదాకా ఆగితే ఏం

ముంచుకుపోయిందో...?'-అంతావిన్నతరువాత యీ సందేహం రాకతప్పదు.

'ఏమో, అప్పుడలా తోచిందికాదు'.

'అవునులే. అంతటి ఘనకార్యంచేసినప్పుడు...ఆమాత్రం ఆవేశం...ఆపాటి ఒళ్ళుతెలియకపోవడం లేకపోతే, ఎల్లా? ఆ హుషారులో ... ఆకాశంమీద నడిచాననుకుంటాను!...ఏం?'

ఊహుఁ... అడుగుతీసి అడుగువేయలేకపోయినాను; అందుకే తడిసి ముప్పందుమైంది!

'ఎందుచేతనో?...'

'ఆఁ ... ముక్తసరిగా టిక్కెట్టు మాత్రమే కొని యిచ్చాను కాని...పైనో అర్థణా అణా కొనుక్కుతినమని యిచ్చేపాటి తెలివీ, తెగువా లేకపోయింది కదా... యీ ఆలోచన పోయేప్పటికల్లా, నామీద నాకే ఎంత అసహ్యం వేసిందనుకున్నావ్!'

'ఔనులే పాపం... నీ ఔదార్యం ఎవరెరుగరు? కాని...నీజేబు ఆ తరుణంలో పూర్తిగా ఖాళీఅన్నసంగతి... నీకు గుర్తులేకపోయినా...మేము గ్రహించుకోగలము...'

'ఛస్...నీ విషపు ఆలోచనతో కథ కాస్తా చెడిపోయింది...'

'కాదోయ్...ఇది కథే అయితే ఓ కొలిక్కివచ్చి పకడ్‌గా రక్తికట్టింది...'

(సాగదీసిన కొద్దీ...బిగిసి పీటముడి పడుతుంది... ఇద్దరమూ కథల కానురాజులమే...)

*

మృత్తకోకిల

ఆ అమ్మాయి, రోజూ సరిగా అదే వేళకు అక్కడకు వస్తుంది. గోదావరి అలలమీద గాలిబంతులులాగా ఎగరేసుకుంటూ వెన్నెలచారికలు చీకటిదొంతరలను తరమడం మొదలుపెట్టగానే, మోడైపోయిన చెట్టు, ఉగ్గం వేరుమీద నుంచి, మోపినతల ఎత్తి, నేలను ఆసరాతీసుకుని లేచి, వంతెనమీదనుంచి వచ్చే రైలు పొల్లుకూతలో కలిపి, ఇగుర్చుకుపోయిన గుండెలువిచ్చేటంత కేకపెట్టి, బావురుమనడం, ఇంటిగుమ్మం ఎక్కేలోపల సముదాయించుకుంటుంది. పవలల్లా ఇంటినిపడి వేయివెర్రులు ఎత్తినదానిలాగా తిరుగుతుంది. మౌనంగా సమాధిలో పడిపోయినట్టు సాలభంజికలాగా వ్రాలిపోతుంది. మూసినకన్ను సూర్యుడు క్రుంకుతూండగా ...ఏనుగంత సత్తువతో...గోదావరిగట్టుకు...ఎండిన మ్రాని మొదలుకు...

ఎందుకు వెళుతుందో తెలియదు. ఏమి కావాలి? ఏం హాయి అనుభవించాలి?— ఆమెకు కావలసినవాళ్ళే అర్థం తెములుచ్చుకోలేక ఆ ప్రశ్నలు వేసుకోవడం మానుకున్నారు. ఎక్కడకు వెళుతుందో, ఎప్పుడు వస్తుందో, గమనించరు.

ఏమీ అనరు. కలకలలాడే ముఖాలతో కాని, అవసరంవచ్చి నపుడన్నా పలుకరించరు.

ఆమె మానాన ఆమె బ్రతికి బాగుంటే చాలు... ఇష్టంవచ్చినట్టుగా ఉండటానికి ఎవరూ ఏఅభ్యంతరమూ చెప్పరు. కాని పనేమీ చేస్తూన్నదనికాదు వాళ్ళవాళ్ళ ఆవేదన...ఎంతటిఅకృత్యమైనా చేసి, ఆమె మళ్ళా బాహ్యస్మృతి తెప్పించుకుంటే, అదే చాలు.

పడుచుపిల్ల...నోరూరించగల వయసులోఉన్న సంపన్నులపడుచు ఒంటరిగా వేళగాని వేళ, దొరికినప్పుడు, ఎంత సౌమ్యుడికైనా, నాడి కదనుత్రొక్కుతుంది. ఒకరిద్దరు, మీదుగా రాచుకుపోవడం, చేతికిచేయికలిపి నిలవేయడం— ఇలాటి సన్నాహాలు చేసి చూశారు. కాని, దారుమూర్తిలాగా, స్పర్శను గమనించకుండా అడుగు నిలపకుండా, ఏవిధమైన ఖంగారూ లేకుండా...పోయే అమ్మాయి...మీద ఎన్ని భూతాలు ఆడుతూన్నవో అని భయపడి...ప్రాణంమీద ఆశఉన్నవా డెవడూ, ఆమెజోలికిరావడం మాని వేయడంలో ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదు.

'ఎవరమ్మా నీవు?'—ఎంతమంది ఎన్నిచోట్ల ఎన్ని వేళల్లో ఆప్రశ్న ఎన్నిగొంతులతో అడిగారు? చెవికెక్కిందా? ఇదీ వానిలోనే జమ.

'ఎవ రా కూర్చున్నది?'— రెండోనాడు ప్రశ్నలో

క్రమం మారింది కాని, ఆమెవాలకం, అంతమాత్రాన విన పడలేదు.

'ఎవరంటే...మాట్లాడవేం?'— రెండురోజులనుంచీ ఓపికగా చూస్తున్నాడు, ఆ షికారీ. లంకలలోకి పిట్టలవేటకు తెప్పవేసుకు వెళ్ళి...ఆకాశం ఎఱ్ఱపడినతర్వాత నీటివాలున ఒడ్డుకుచేర్చి వెన్నెల వచ్చేదాకా తెడ్డుతో అలలు రేపుతూ, అనంతంలోకి చూస్తూ కూర్చునిఉంటాడు ఆ వయసుకాడు. ఎగువను గట్టుమీద పడుచు మెసలడం సడికట్టాడు. పలుక రింపులు వినిపించుకోకపోవడంమూలాన ఎవరో జగజంతకదా అని ఏనాటి కానాడు, నావలో అడుగు కారులో పెట్టేటప్పటికి మరచిపోయేవాడు. ఒకనాడు, రెన్నాళ్ళు...ఇక కథ కొంచెం ముదరనిద్దామనే ఉత్సాహం వేసింది. దగ్గరకు వెళ్ళాడు. వెన్నెల విచ్చగానే, చంద్రబింబంకన్న మెరిసింది ఆమె ముఖం.సూదివార ఎడంలేకుండా పూసుకుని నిలుచున్నాడు. ఆమె చలించలేదు. నల్లమాలిన చొరవచేసి, పెదవి ఎంగిలి చేశాడు. ముదురుపాకం హల్వాముక్కలాగా అధరం పలు మొనకు ఎదురుతిరిగి గంటును కోరుకుంది. చురుకుకు, ఆమె కళ్ళల్లోకి జీవం కమ్ముకువచ్చింది...చేరలకు వీూరిపోయినది. ఆతనిమీదుగా గోదావరిలోకి చూసింది.

'రావూ...అలలలోనుంచి ఇంకా లేచిరావేం?'

ఆతనికి అర్థంకాలేదు. తనభయం మాపుకునేందుకు ఆమెను సందిటపట్టుకున్నాడు.

'నీలాగే నేనూ మునిగిపోతున్నాను.'

ఈ కేకలతో, ఆ సాహసికి వణుకుపుట్టుకువచ్చింది. కాని గంద్రగోళంగా ఆమె విషాద - గాథ అర్థంఅయింది.

'మాయపహాతావా ... మునిగినచోటుకూడా దాచేసుకుంటున్నావా?'

ధైర్యంవచ్చి ... ముద్దులలో ఆమెకు ఊపిరి బెసగకుండా చేశాడు. వాడిన తామరతూడులాగా అయిపోయి, వాలిపోతే... చెట్టుమొదల జారవిడిచి కారుదగ్గరకు పరుగెత్తాడు.

ఆ మరునాడు...నీటిమీదుగా కాకుండా...కారులో యకాయకిని...గట్టుదగ్గరకు వచ్చేశాడు. చెట్టు...ఆ మోడు లేదు. నరుకుతైన, తుండ్లరాసి చెల్లాచెదరుగా పడిఉంది. ఆ అమ్మాయీ లేదు.

మనసు నిలువక...ఎక్కడికీ పోవాలనే ఆలోచన లేకుండానే గట్టుపుచ్చుకుని ఎగువ ఎక్కుతున్నాడు; దూరాన... ఆమెజాడ కనిపించింది. బెదురుగా వెళ్ళాడు. చెంగున లేడిపిల్లలాగా ఆతనికౌగిటిలోకి దుమికి,

'వెన్నెల వచ్చినా...ఎంతసేపని నీకోసం వెదకాలి?, అన్నది.

'చీకటి అంటే నాకు భయం'

'నాకూ భయమే.'

'వద్దు. నీకు కావాలంటే నక్షత్రాలు చిదిపి దీపం పెడుతాను. మసకన్నమాట కనిపించదు.'

'సై.'

ఇద్దరూ చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని, చిన్నపిల్లలులాగా గంతులు వేస్తూ పరుగెత్తారు. ఆమెనవ్వు తెరలు తెరలుగా పొర్లి...కారు హారన్‌లో లయించింది. గట్టుమీాదికి ఐమూలగా చాలాదూరంవరకూ కారు జంటదీపాలు చీకటిని చీల్చి చెండాడడానికి వెదకుతూ దాడుతీస్తూన్నవి. దీపమాలికలాగా వంతెనమీాదనుంచి రైలు రంయిన పరుగెత్తింది. గోదావరిలో ఉద్వోలంగా లేచిన కెరటం ఒడ్డుకు రాకుండానే చదునై వెన్నెలలో విరిగినంత మేరా ఒడిదుడుకులతో మిలమిలలాడింది.

—:o:—